

Kunnallisen ympäristöterveydenhuollon
valvonnan maksullisuuden laajentamista
selvittäneen työryhmän muistio

KUVAILULEHTI

Julkaisija Sosiaali- ja terveysministeriö		Julkaisun päivämäärä 31.12.2003	
Tekijät (toimielimestä: toimielimen nimi, puheenjohtaja, sihteeri) Kunnallisen ympäristöterveydenhuollon valvonnan maksullisuuden laajentamista selvittävä työryhmä Johtaja Risto Aurola, puheenjohtaja Ylitarkastaja Jari Keinänen, sihteeri		Julkaisun laji Työryhmämuistio	
		Toimeksiantaja Sosiaali- ja terveysministeriö	
		Toimielimen asettamispäivä 8.1.2002	
Julkaisun nimi (myös ruotsinkielinen) Kunnallisen ympäristöterveydenhuollon valvonnan maksullisuuden laajentamista selvittäneen työryhmän muistio (Betänkande av arbetsgruppen med uppgift att utreda en utvidgning av den avgiftsbelagda kommunala miljö- och hälsoskyddsövervakningen)			
Julkaisun osat			
Tiivistelmä Kunnallisen ympäristöterveydenhuollon henkilövoimavarat vähenivät 1990-luvulla. Samaan aikaan ympäristöterveydenhuollon tehtävät lisääntyivät ja muuttuivat muun muassa Euroopan unioniin liittymisen seurauksena. Tämä vaikutti valvonnan tasoon ja kattavuuteen ja vaikeutti lainsäädännön suunnitelmallista toimeenpanoa kunnissa. Sosiaali- ja terveydenhuollon tavoite- ja toimintaohjelmassa vuosille 2000-2003 ympäristöterveydenhuollon valvonnan tason parantamiseksi ja voimavarojen turvaamiseksi esitetään muun muassa kuntien välisen yhteistoiminnan lisäämistä ja valvontamaksujen käyttöönottoa. Sosiaali- ja terveysministeriö asetti 8.1.2002 työryhmän selvittämään kunnallisen ympäristöterveydenhuollon maksullisuuden laajentamista. Työryhmään kutsuttiin edustajia ympäristöterveydenhuollon eri hallinnonaloilta, Suomen Kuntaliitosta, kunnista sekä työnantajajärjestöistä. Työryhmä ehdotti ympäristöterveydenhuollon lakeja muutettavaksi siten, että niillä yhdenmukaistettaisiin keskusvirastojen toimeenpanemaa kuntien ohjausta sekä lisättäisiin kunnan suorittaman valvonnan suunnitelmallisuutta. Lisäksi ehdotettujen muutosten tavoitteena oli laajentaa ympäristöterveydenhuollon valvonnan maksullisuutta. Työryhmä valmisteli myös valtakunnallista valvontaohjelman ja kunnan valvontasuunnitelman sisältöä koskevan valtioneuvoston asetusluonnoksen.			
Avainsanat: (asiasanat) kunnat, maksut, ohjelmat, valtakunnalliset suunnitelmat, valvonta, terveydensuojelu, ympäristöterveydenhuolto			
Muut tiedot www.stm.fi			
Sarjan nimi ja numero Sosiaali- ja terveysministeriön työryhmämuistioita 2003:30		ISSN 1237-0606	ISBN 952-00-1428-4
Kokonaissivumäärä 70	Kieli suomi	Hinta 14,80 €	Luottamuksellisuus julkinen
Jakaja STM:n julkaisumyynti, PL 536, 33101 Tampere puh. (03) 260 8158 ja (03) 260 8535, fax (03) 260 8150 sähköposti: julkaisumyynti@stm.vn.fi		Kustantaja Sosiaali- ja terveysministeriö	

PRESENTATIONSBLAD

Utgivare Social- och hälsovårdsministeriet		Utgivningsdatum 31.12.2003	
Författare (uppgifter om organet: namn, ordförande, sekreterare) Arbetsgruppen med uppgift att utreda en utvidgning av den avgiftsbelagda kommunala miljö- och hälsoskyddsövervakningen Risto Aurola, ordförande Jari Keinänen, sekreterare		Typ av publikation Arbetsgruppspromemoria	
		Uppdragsgivare Social- och hälsovårdsministeriet	
		Datum för tillsättandet av organet 8.1.2002	
Publikation (även den finska titeln) Betänkande av arbetsgruppen med uppgift att utreda en utvidgning av den avgiftsbelagda kommunala miljö- och hälsoskyddsövervakningen (Kunnallisen ympäristöterveydenhuollon valvonnan maksullisuuden laajentamista selvittäneen työryhmän muistio)			
Publikationens delar			
Referat Det kommunala miljö- och hälsoskyddets personalresurser minskade under 1990-talet. Samtidigt ökade och förändrades uppgifterna inom miljö- och hälsoskyddet bland annat på grund av Finlands EU-medlemskap. Detta påverkade nivån på övervakningen och dess täckningsgrad och försvårade verkställigheten av lagstiftningen i kommunerna. I mål- och verksamhetsprogrammet för social- och hälsovården 2000-2003 föreslås bland annat ökat samarbete mellan kommunerna och införande av övervakningsavgifter för att höja nivån på och trygga resurserna för övervakningen inom miljö- och hälsoskyddet. Social- och hälsovårdsministeriet tillsatte 8.1.2002 en arbetsgrupp för att utreda en utvidgning av det avgiftsbelagda kommunala miljö- och hälsoskyddet. Till arbetsgruppen kallades företrädare för de olika förvaltningsområdena inom miljö- och hälsoskyddet, Finlands Kommunförbund, kommunerna och arbetsgivarorganisationerna. Arbetsgruppen föreslog att alla lagar som gäller miljö- och hälsoskydd ändras för att förenhetliga den styrning av kommunerna som verkställs av de centrala ämbetsverken och för att göra den kommunala övervakningen mera systematisk. Syftet med de föreslagna ändringarna var dessutom att utvidga den avgiftsbelagda övervakningen. Arbetsgruppen beredde också ett riksomfattande övervakningsprogram och ett utkast till statsrådets förordning angående innehållet i de kommunala tillsynsplanerna.			
Nyckelord avgifter, kommuner, miljö- och hälsoskydd, program, riksomfattande planer, övervakning			
Övriga uppgifter www.stm.fi			
Seriens namn och nummer Social- och hälsovårdsministeriets promemorior 2003:30		ISSN 1237-0606	ISBN 952-00-1428-4
Sidoantal 70	Språk finska	Pris 14,80 €	Sekretessgrad offentlig
Distribution Social- och hälsovårdsministeriets publikationsförsäljning PB 536, 33101 Tammerfors, tfn (03) 260 8158 och (03) 260 8535, fax (03) 260 8150 e-post: julkaisumyynti@stm.vn.fi		Förlag Social- och hälsovårdsministeriet	

DOCUMENTATION PAGE

Publisher Ministry of Social Affairs and Health, Finland		Date 31 December 2003	
Authors Working Group Discussing the Possibility of Extending Surveillance Subject to Fees in Municipal Environmental Health Care Chairman: Risto Aurola Secretary: Jari Keinänen		Type of publication Working Group Memorandum	
		Commissioned by Ministry of Social Affairs and Health	
		Date of appointing the organ 8 January 2002	
Title of publication Memorandum of the Working Group Discussing the Possibility of Extending Surveillance Subject to Fees in Municipal Environmental Health Care			
Parts of publication			
Summary <p>The personnel resources of the local authorities in the field of environmental health care decreased in the 1990's. At the same time the tasks in environmental health care increased and changed among other things resulting from the country joining the EU. This influenced the quality and comprehensiveness of the surveillance and made a systematical implementation of the legislation in the municipalities more difficult. In the Target and Action Plan for Social Welfare and Health Care for the years 2000 – 2003 measures were proposed, among other things for increasing the co-operation between the local authorities and for introducing surveillance fees to improve the quality of the surveillance and secure the resources in environmental health care.</p> <p>The Ministry of Social Affairs and Health appointed on 8 January 2002 a working group to analyse the possibility of extending the use of fees in municipal environmental health care. Representatives of the various administrative sectors in environmental health care, the Association of Finnish Local and Regional Authorities, the local authorities and the employers' organisations were invited to the working group.</p> <p>The working group proposed such changes in environmental health care legislation to be made that would harmonise the management of the local authorities carried out by the central administrative boards and increase the systematisation of the surveillance carried out by the local authorities. Additionally the aim of the proposed changes was to extend surveillance subject to fees in environmental health care. The working group also prepared a national surveillance program and a draft of a decree of the content of the surveillance plan.</p>			
Key words fees, environmental health care, local authorities, national plans, surveillance			
Other information www.stm.fi			
Title and number of series Working Group Memorandum of the Ministry of Social Affairs and Health 2003:30		ISSN 1237-0606	ISBN 952-00-1428-4
Number of pages 70	Language Finnish	Price 14.80€	Publicity Public
Distributor/Orders Ministry of Social Affairs and Health Publications Sale PB 536, FIN-33101 Tampere, Finland Tel. +358 3 260 8158 and 260 8150 e-mail: julkaisumyynti@stm.vn.fi		Financier Ministry of Social Affairs and Health	

SOSIAALI- JA TERVEYSMINISTERIÖLLE

Sosiaali- ja terveysministeriö asetti 8.1.2002 työryhmän selvittämään kunnalliseen ympäristöterveydenhuoltoon liittyvän valvonnan maksullisuuden laajentamisen mahdollisuuksia ja vaihtoehtoja. Työryhmän tehtävänä oli myös valmistella tarvittavat sää-dösehdotukset maksullisuuden laajentamisen toteuttamiseksi. Työryhmän työn oli määrä valmistua 31.12.2002 mennessä. Suomessa ja Euroopan komissiossa oli kuitenkin käynnistetty useita ympäristöterveydenhuollon toimeenpanoon liittyviä hankkeita, jotka jatkuivat vuoden 2003 loppuun. Näiden hankkeiden tuloksilla arvioitiin olevan vaikutusta työryhmän ehdotuksiin, joten työryhmän määräaika jatkettiin 31.12.2003 saakka.

Työryhmän puheenjohtajaksi nimettiin johtaja Risto Aurola sosiaali- ja terveysministeriöstä ja jäseniksi hallitusneuvos Kristiina Pajala maa- ja metsätalousministeriöstä, ylitarkastaja Liisa Rajakangas kauppa- ja teollisuusministeriöstä, hallitussihteeri Mika Seppälä ympäristöministeriöstä, johtaja Esko Uusi-Rauva Elintarvikevirastosta, johtaja Pirkko Varpasuo Kuluttajavirastosta, lakimies Merja Vuori Sosiaali- ja terveydenhuollon tuotevalvontakeskuksesta, erityisasiantuntija Matti Laiho Suomen Kuntaliitosta, ympäristöterveyspäälikkö Antti Pönkä Helsingin kaupungista, asiamies Ilkka Nieminen Päivittäistavarakauppayhdistyksestä ja asiamies Merja Söderström Suomen Hotelli- ja Ravintolaliitosta. Työryhmän sihteerinä toimi ylitarkastaja Jari Keinänen sosiaali- ja terveysministeriöstä. Lisäksi työryhmä kutsui pysyväksi asiantuntijajäsenekseen johtaja Seppo Heiskasen Elintarviketeollisuusliitosta. Kristiina Pajalan kuoleman jälkeen maa- ja metsätalousministeriön edustajaksi nimettiin eläinlääkintätarkastaja Joanna Kurki 25.8.2003 lähtien. Matti Laihon tilalle nimitettiin sosiaali- ja terveysyksikön päälikkö Rolf Eriksson Suomen Kuntaliitosta 22.10.2003 lähtien.

Työryhmä kokoontui 11 kertaa. Työryhmä järjesti 8.4.2003 asiantuntijaseminaarin, johon oli kutsuttu ympäristöterveydenhuollon asiantuntijoita kunnista, lääninhallituksista, keskusvirastoista, ministeriöistä sekä alan järjestöistä. Seminaarissa arvioitiin ryhmätöitä apuna käyttäen työryhmän alustavien esitysten toteuttamiskelpoisuutta.

Ympäristöterveydenhuollon lainsäädännöllä tarkoitetaan tässä yhteydessä seuraavien lakien toimeenpanoa:

- terveydensuojelulaki (763/1994)
- laki eläimistä saatavien elintarvikkeiden elintarvikehygieniasta (1195/1996), hygienialaki
- elintarvikelaki (361/1995)
- tuoteturvallisuuslaki (914/1986)
- laki toimenpiteistä tupakoinnin vähentämiseksi (693/1976), tupakkalaki
- kemikaalilaki (744/1989)

Tuoteturvallisuuslakia lukuun ottamatta ympäristöterveydenhuollon lainsäädännössä on säännöksiä, jotka edellyttävät kuntien perivän maksuja suoritteistaan. Yleisesti kuntien on perittävä maksuja ilmoitusten ja hakemusten käsittelystä sekä osittain hygienialain mukaisten kohteiden valvonnasta. Lisäksi maksuja on perittävä eri ympäristöterveydenhuoltoon liittyvien lakien mukaan vaihtelevasti valvonnan tarvitsemasta näytteenotosta, mittauksista ja tutkimuksista.

Työryhmä arvioi, että kunnallisen ympäristöterveydenhuollon valvontaan liittyvän maksullisuuden laajentaminen on mahdollista siten, että valvonnan maksullisuus laajennet-

taisiin koskemaan kunnan hyväksymän valvontasuunnitelman mukaisia tarkastuksia. Tämä edellyttäisi ympäristöterveydenhuollon lakien muuttamista siten, että niihin lisättäisiin säännös kuntien velvollisuudesta laatia valvontasuunnitelma sekä säännös maksujen perimisestä valvontasuunnitelman mukaisista tarkastuksista. Työryhmä ehdottaa, että:

1. ympäristöterveydenhuollon lakeihin lisättäisiin säännökset kunnan velvollisuudesta laatia kunnan valvontasuunnitelma ja keskusvirastojen velvollisuudesta laatia valtakunnallinen valvontaohjelma. Suomen Kuntaliiton edustaja Rolf Eriksson on tältä osin jättänyt mietintöön täydentävä lausumansa;
2. ympäristöterveydenhuollon laeissa säädettäisiin yhdenmukaisesti kunnalle oikeus periä maksu kunnan valvontasuunnitelman mukaisista tarkastuksista sekä valtioneuvostolle valtuutus säätää kunnan valvontasuunnitelmasta ja sitä ohjaavasta valtakunnallisesta valvontaohjelmasta ja niiden tarkemmasta sisällöstä. Päivittäistavarakauppa ry ja Suomen Hotelli- ja Ravintolaliitto ry ovat tältä osin jättäneet mietintöön eriävän mielipiteensä; ja
3. ympäristöterveydenhuollon toimeenpanoon liittyvästä kunnan valvontasuunnitelmasta ja valtakunnallisesta valvontaohjelmasta sekä niiden sisällöstä annettaisiin valtioneuvoston asetus

Työryhmä on laatinut lakimuutoksia koskevan hallituksen esitysluonnoksen sekä ehdotuksen perusteluineen valtioneuvoston asetukseksi.

Saatuaan työnsä päätökseen työryhmä jättää kunnioittavasti mietintönsä sosiaali- ja terveysministeriölle.

Helsingissä 17 päivänä joulukuuta 2003

Risto Aurola

Joanna Kurki

Liisa Rajakangas

Mika Seppälä

Esko Uusi-Rauva

Pirkko Varpasuo

Merja Vuori

Rolf Eriksson

Antti Pönkä

Ilkka Nieminen

Merja Söderström

Jari Keinänen

SISÄLTÖ

SOSIAALI- JA TERVEYSMINISTERIÖLLE.....	9
SISÄLTÖ.....	11
HALLITUKSEN ESITYSLUONNOS EDUSKUNNALLE LAEIKSI YMPÄRISTÖTERVEYDENHUOLTOA KOSKEVIEN LAKIEN MUUTTAMISESTA.....	13
1 ESITYKSEN PÄÄASIALLINEN SISÄLTÖ.....	13
2 NYKYTILA.....	15
2.1 Lainsäädäntö ja käytäntö.....	15
2.2 Kansainvälinen kehitys ja ulkomaiden lainsäädäntö.....	23
3 ESITYKSEN TAVOITTEET JA KESKEISET EHDOTUKSET.....	25
4 ESITYKSEN VAIKUTUKSET.....	25
4.1 Taloudelliset vaikutukset.....	25
4.2 Organisaatio- ja henkilöstövaikutukset.....	28
4.3 Ympäristövaikutukset.....	28
4.4 Vaikutukset eri kansanryhmien asemaan.....	28
5 ASIAN VALMISTELU.....	29
6 MUITA ESITYKSEN VALMISTELUUN VAIKUTTAVIA SEIKKOJA.....	30
6.1 Riippuvuus muista esityksistä.....	30
7 LAKIEHDOTUSTEN PERUSTELUT.....	32
7.1 Terveysturvallisuuslaki.....	32
7.2 Laki eläimistä saatavien elintarvikkeiden elintarvikehygieniasta.....	36
7.3 Elintarvikelaki.....	37
7.4 Tuoteturvallisuuslaki.....	38
7.5 Laki toimenpiteistä tupakoinnin vähentämiseksi.....	38
7.6 Kemikaalilaki.....	40
8 TARKEMMAT SÄÄDÖKSET.....	41
9 VOIMAANTULO.....	41
10 LAKIEHDOTUKSET.....	42
10.1 Laki terveydensuojelulain muuttamisesta.....	42
10.2 Laki eläimistä saatavien elintarvikkeiden elintarvikehygieniasta annetun lain muuttamisesta.....	44
10.3 Laki elintarvikelain muuttamisesta.....	47
10.4 Laki kulutustavaroiden ja kuluttajapalveluksien turvallisuudesta (HE valmisteilla)....	49
10.5 Laki toimenpiteistä tupakoinnin vähentämiseksi annetun lain muuttamisesta.....	51
10.6 Laki kemikaalilain muuttamisesta.....	53

VALTIONEUVOSTON ASETUS VALVONTAOHJELMASTA JA VALVONTA-SUUNNITELMASTA SEKÄ NIIDEN SISÄLLÖSTÄ KOSKIEN YMPÄRISTÖ-TERVEYDENHUOLTOON LIITTYVÄN LAINSÄÄDÄNNÖN TOIMEENPANO	56
PERUSTELUT	60
11 NYKYTILA JA KÄYTÄNTÖ	60
11.1 Lainsäädäntö ja valvontaorganisaatio.....	60
11.2 Kunnallisen valvonnan ohjaus	61
11.3 Kunnan valvontasuunnitelmat.....	63
12 EHDOTETUT MUUTOKSET	63
12.1 Yksityiskohtaiset perustelut.....	63
13 ASIAN VALMISTELU	68

HALLITUKSEN ESITYSLUONNOS EDUSKUNNALLE LAEIKSI YMPÄRISTÖTERVEYDENHUOLTOA KOSKEVIEN LAKIEN MUUTTAMISESTA

1 ESITYKSEN PÄÄASIALLINEN SISÄLTÖ

Esityksessä ehdotetaan muutettavaksi ympäristöterveydenhuollon laeissa tarkoitettuja kunnan viranomaisen valvontavelvollisuuksia koskevia säännöksiä sekä valtion keskusvirastojen kuntien ohjaukseen liittyviä säännöksiä. Lakeihin ehdotetaan lisättäväksi säännös, jonka mukaan ympäristöterveydenhuollon valtiollisten keskusvirastojen tulisi laatia kunnallista ympäristöterveydenhuollon valvontaa ohjaava ympäristöterveydenhuollon valtakunnallinen valvontaohjelma. Kunnan tulisi laatia omaa toimintaansa ohjaava ympäristöterveydenhuollon lakien mukaista valvontaa koskeva valvontasuunnitelma, jossa valtakunnallisen valvontaohjelma otetaan huomioon.

Esityksessä ehdotetaan muutettavaksi ympäristöterveydenhuoltoa koskevien lakien osalta säännöksiä, jotka koskevat valvonnasta perittäviä maksuja. Kunnan olisi perittävä toiminnanharjoittajalta maksu kunnan hyväksymän valvontasuunnitelman mukaisista, valvontaviranomaisen suorittamista säännöllisistä tarkastuksista. Muutosten tavoitteena on tehostaa kuntien tekemää ympäristöterveydenhuollon lainsäädännön edellyttämää valvontaa sekä lisätä valvonnasta perittäviä maksuja kunnan ympäristöterveydenhuollon voimavarojen turvaamiseksi.

Muutettavaksi ehdotetut lait ovat: terveydensuojelulaki (763/1994), elintarvikelaki (361/1995), laki eläimistä saatavien elintarvikkeiden elintarvikehygieniasta (1195/1996), tuoteturvallisuuslaki (914/1986), laki toimenpiteistä tupakoinnin vähentämiseksi (693/1976) ja kemikaalilaki (744/1989).

YLEISPERUSTELUT

2 NYKYTILA

2.1 Lainsäädäntö ja käytäntö

2.1.1 Yleistä

Ympäristöterveydenhuoltoa koskeva lainsäädäntö

Yksilön ja hänen elinympäristönsä terveydensuojelu on osa kansanterveystyötä. Kansanterveyslaki (66/1972) on alusta alkaen koskenut myös ympäristöterveydenhuoltoa (elinympäristöön kohdistuva kansanterveystyö), jota varten vuonna 1997 kansanterveyslain muutoksen (1131/1997) yhteydessä kansanterveyslakiin otettiin käsite ”ympäristöterveydenhuolto”, jolla tarkoitetaan yksilön ja hänen elinympäristönsä terveydensuojelua. Edellä mainittua kansanterveyslain muutosta koskevan hallituksen esityksen (HE 162/1997) perusteluissa ympäristöterveydenhuollon piiriin luetaan kuuluvaksi seuraavat lait (ympäristöterveydenhuollon erityislait): terveydensuojelulaki, elintarvikelaki, eläimistä saatavien elintarvikkeiden elintarvikehygieniasta annettu laki (jäljempänä hygienialaki), tuoteturvallisuuslaki ja eläinlääkintähuoltolaki (685/1990).

Ympäristöterveydenhuollon tehtävät kunnissa ovat laajoja. Kunnan ympäristöterveydenhuollon toimeenpantavaksi kuuluu edellä mainittujen ympäristöterveydenhuollon lakien lisäksi yleensä myös kemikaalilaki ja toimenpiteistä tupakoinnin vähentämiseksi annettu laki (jäljempänä tupakkalaki) alemmanasteisine säädöksineen. Tämän lisäksi monissa kunnissa ympäristöterveydenhuollon viranhaltijoiden työpanoksesta kuluu osa eläintautilain (55/1980), eläinsuojelulain (247/1996) sekä Euroopan yhteisön yhteisen maatalouspolitiikan täytäntöönpanosta annetun lain (1100/1994) mukaisiin tehtäviin.

Jäljempänä ympäristöterveydenhuollon laeilla tarkoitetaan tässä esityksessä ympäristöterveydenhuollon lakien lisäksi tupakkalakia ja kemikaalilakia.

Ympäristöterveydenhuollon voimavarojen kehitys

Kunnallisen ympäristöterveydenhuollon voimavarat vähentyivät voimakkaasti 1990-luvulla. Sosiaali- ja terveysministeriön tekemän selvityksen (Ympäristöterveydenhuollon voimavarat 1996, STM, selvityksiä 1999:7) mukaan terveystarkastajien terveystalvontaan käyttämä työpanos väheni vuosina 1988-1996 jopa 30 %:lla. Ympäristöterveydenhuollon voimavarojen väheneminen on todettu myös Elintarvikeviraston selvityksissä (Kunnallisen elintarvikevalvonnan riittävyuden arviointi 1998 - 2001). Vuoden 2001 tulosten mukaan elintarvikevalvontaan käytettävässä työpanoksessa on vajausta yli 200 kunnassa/kuntayhtymässä eli noin 80 %:ssa kaikista valvontayksiköistä. Kunnallisen ympäristöterveydenhuollon viranhaltijoiden valvontatehtävät ovat lisääntyneet Euroopan unioniin liittymisen sekä erityisesti asuntojen kosteusvaurioista johtuvan valvonnan myötä.

Samanaikainen voimavarojen väheneminen ja tehtävien lisääntyminen ovat aiheuttaneet useita ongelmia kunnallisessa ympäristöterveydenhuollossa. Valitusten käsittely vie useissa kunnissa lähes koko terveystarkastajien ja muun valvontahenkilöstön käytettävissä olevan työajan eikä ennaltaehkäisevään valvontaan, valvonnan suunnitteluun ja valvonnan priorisointiin jää aikaa. Kuntien erilaisen taloudellisen tilanteen vuoksi valvonnan tasapuolisuus ei ole toteutunut kaikilla ympäristöterveydenhuollon osa-alueilla. Tämän seurauksena kunnallisen terveysvalvonnan taso ja laatu ovat laskeneet, minkä eräänä mahdollisena seurauksena ruokamyrkytysten määrä lisääntyi 1990-luvun lopulla.

Sosiaali- ja terveydenhuollon tavoite- ja toimintaohjelma 2000-2003

Valtioneuvoston päätöksen ”Sosiaali- ja terveydenhuollon tavoite- ja toimintaohjelma 2000-2003” (STM, julkaisuja 1999:16) kohdassa 3.1, ”Hyvinvointia tukeva ympäristö”, esitetään tavoitteeksi kuntien välisen yhteistyön lisäämistä ympäristöterveydenhuollon toimeenpanossa. Valvonnan tarvitsemien voimavarojen turvaamiseksi toimintaohjelmassa esitetään myös valvontamaksujen käyttöönottoa ja omavalvontamenettelyjen tehostamista. Valtioneuvoston päätöksen toimeenpanemiseksi sosiaali- ja terveysministeriö laati vuonna 2001 yhdessä maa- ja metsätalousministeriön, kauppa- ja teollisuusministeriön, Elintarvikeviraston, Eläinlääkintä- ja elintarvikelaitoksen, kuluttajaviraston sekä Suomen Kuntaliiton kanssa ehdotuksen terveydensuojelulain muuttamiseksi maksullisuutta koskevien säännöksen osalta. Terveydensuojelulakiin ehdotettiin lisättäväksi (terveydensuojelulain muutos 691/2001) kunnalle mahdollisuus periä maksu asuntojen ja kaivoveden terveyshaittojen selvittämiseen liittyvästä näytteenotosta ja mittauksista. Samassa yhteydessä eduskunta hyväksyi kansanterveyslain ja ympäristöterveydenhuollon lakien muutokset, jotka laajentavat kuntien välisen yhteistoiminnan mahdollisuuksia ympäristöterveydenhuollossa.

Valvontakohteissa säännöllisesti ja suunnitellusti tehtävät tarkastukset ovat olennainen osa valvontaa. Edellä mainituista tarkastuksista kunta ei nykyisen lainsäädännön nojalla voi periä maksuja. Ympäristöterveydenhuollon lakien ja kansanterveyslain muutoksia valmisteltaessa pidettiin kuitenkin tärkeänä laajentaa tarkastusten maksullisuutta koskemaan kaikkea tarkastustoimintaa. Tarkastusten maksullisuus voitaisiin sitoa kunnan vuosittain hyväksymään valvontasuunnitelmaan ja valvontasuunnitelma käsitteenä sisällytettäisiin kaikkiin ympäristöterveydenhuollon lakeihin. Valvontasuunnitelma sisältäisi valvontakohteiden tarkastustiheydet kohteiden riskeihin perustuvaan kokonaisarviointiin pohjautuen. Ajatusta valvontasuunnitelmaan sidotusta tarkastusten maksullisuudesta pidettiin hyvänä, mutta toisaalta myös periaatteellisena kysymyksenä, joka vaatii edelleen tarkkoja lisäselvityksiä.

Vuoden 2002 alussa sosiaali- ja terveysministeriö asetti maksullisuuden laajentamista selvittävän työryhmän, jonka tavoitteena oli kunnallisen ympäristöterveydenhuollon valvonnan maksullisuuden laajentamisen mahdollisuuksien ja vaihtoehtojen selvittäminen. Työryhmään kutsuttiin edustajia ympäristöterveydenhuollon vastuuministeriöistä, keskusvirastoista, kunnista, työnantajajärjestöistä sekä Suomen Kuntaliitosta. Lakimuu- tosesitykset valvonnan suunnitelmallisuuden ja maksullisuuden lisäämiseksi perustuvat työryhmän ehdotuksiin.

Valtioneuvoston antama periaatepäätös elintarvikevalvonnan kehittämisestä

Valtioneuvoston 30.10.2003 antamassa elintarvikevalvonnan ja muun ympäristöterveydenhuollon kehittämistä koskevassa periaatepäätöksessä valvonnan kehittämiseen tärkeinä toimenpiteinä mainitaan seudullisen yhteistyön lisäksi valvonnan ohjauksen tehostaminen ja valvonnan maksullisuuden laajentaminen.

Periaatepäätöksen mukaan elintarvikevalvonnan ja sen ohjauksen tehostamiseksi Elintarvikevirasto vahvistaisi vuosittain valtakunnallisen elintarvikevalvontaohjelman. Seudullisilta valvontayksiköiltä edellytettäisiin kirjallisen valvontasuunnitelman ja kirjallisen laatu järjestelmän laatimista.

Valvonnan maksullisuuden laajentamiseksi elintarvikelainsäädännön tarkoittama paikallisen valvontaviranomaisen vuosittain vahvistaman valvontasuunnitelman mukainen säännöllinen valvonta säädettäisiin elintarvikealan toimijoille maksulliseksi. Maksun suuruus perustuisi säännöllisestä valvonnasta aiheutuviin todellisiin kustannuksiin eikä masua perittäisi viranomaisen oma-aloitteisesti toimeenpanemasta valvonnasta eikä valitustapausten käsittelystä.

2.1.2 Valvonnan maksullisuus

Osa ympäristöterveydenhuollon lainsäädännön edellyttämästä valvonnasta säädettiin maksulliseksi ympäristöterveydenhuollon lakeja muutettaessa EU:iin liittymisen yhteydessä 1990-luvun puolella välissä. Kunnat ovat toimeenpanneet valvonnan maksullisuutta vaihtelevasti, kuten myöhemmin maksullisuudet toteutumista koskevassa osiossa todetaan. Tästä johtuen koko ympäristöterveydenhuollon osalta on ollut vaikea arvioida, mikä valvontakohteiden maksuosuus on valvonnan kokonaisrahoituksesta.

Ympäristöterveydenhuollon lainsäädännön mukaan kunnan tulee nykyisin määritellä suoritteistaan perimät maksut siten, että ne vastaavat enintään suoritteen toteuttamisesta aiheutuvia kustannuksia ja maksujen tulee sisältyä kunnan hyväksymään taksaan. Kunnan perimät maksut ovat ulosottokelpoisia siten, kuin verojen ja maksujen perimisestä ulosottoimin annetussa laissa (367/1961) säädetään.

Kuntien ja valtion työnjakoa elintarvikevalvonnassa koskeneessa selvitysmiehen raportissa (maa- ja metsätalousministeriö, Helsinki 2002) elintarvikevalvonnan valvontakohteiden maksuosuus on valvonnan kokonaismenoista arvioitu 30 %:ksi. Muun ympäristöterveydenhuollon osalta arvioita ei ole tehty, mutta sen valvontakohteiden maksuosuuden voidaan arvioida olevan huomattavasti pienempi kuin elintarvikevalvonnassa.

Ympäristöterveydenhuollon lainsäädännön mukaisten valtion suoritteiden maksullisuuden perusteista säädetään erikseen valtion maksuperustelaisissa (150/1992).

Valtioneuvoston periaatepäätöksessä elintarvikevalvonnan kehittämisestä todetaan, että tulevaisuudessa elintarvikelainsäädännön tarkoittama paikallisen valvontaviranomaisen vuosittain vahvistaman valvontasuunnitelman mukainen säännöllinen valvonta säädettäisiin elintarvikealan toimijoille maksulliseksi.

Terveydensuojelulaki

Terveydensuojelulain tarkoituksena on väestön ja yksilön terveyden ylläpitäminen ja edistäminen. Lain tavoitteena on myös ennalta ehkäistä, vähentää ja poistaa sellaisia elinympäristössä esiintyviä tekijöitä, jotka saattavat aiheuttaa terveyshaittaa. Tätä toimintaa kutsutaan terveydensuojeluksi. Terveydensuojelulaissa päävastuu terveydensuojelun toteuttamisesta on säädetty kunnan tehtäväksi. Kunnan tehtävänä on alueellaan edistää ja valvoa terveydensuojelua siten, että asukkaille turvataan terveellinen elinympäristö. Kunnan terveydensuojeluun liittyvistä tehtävistä huolehtii lain mukaan kunnan tehtävään määräämä monijäseninen toimielin alaisine viranhaltijoineen, joita yleensä ovat eläinlääkärit ja terveystarkastajat.

Terveydensuojelulain mukaisista suoritteista on kunnan täytynyt periä maksu tai se on voinut periä maksun lain säätämässä laajuudessa vuodesta 1995 lähtien. Käytännössä on havaittu, että maksulliset ja tarkasti säädetty suoritteet, esimerkiksi talousveden näytteenotto, toteutetaan kuntien terveydensuojeluviranomaisten toimesta muita suoritteita laadukkaammin ja kattavammin.

Terveydensuojelulain mukaisista suoritteista perittävistä maksuista säädetään lain 50 §:ssä. Tällä hetkellä kunnan on perittävä maksu toiminnanharjoittajalta terveydensuojelulain mukaisten ilmoitusten käsittelystä, ilmoitusten perusteella annettujen määräysten valvonnasta, talousveden laadun valvonnasta ja tarkkailusta sekä uimaveden säännöllisestä valvonnasta. Kunnalla on lisäksi oikeus periä maksu kiinteistön omistajalta asunnossa tai muussa oleskelutilassa terveyshaitan selvittämiseksi tehtävästä mittauksesta, näytteenotosta, tutkimuksesta ja selvityksestä sekä yksityisen kaivon omistajalta talousvesitutkimuksesta.

Kunnan perimien maksujen on perustuttava kunnan hyväksymään taksaan ja suoritteesta perittävät maksut tulee määritellä siten, että ne vastaavat enintään suoritteen tuottamisesta aiheutuvia kustannuksia. Terveydensuojelulain 45 §:n mukaan kunnan terveydensuojeluviranomaisella on oikeus lain mukaisten tehtävien suorittamiseksi itse tehdä sekä myös teettää tarkastuksia ja tutkimuksia ulkopuolisella asiantuntijalla. Jos kunta teettää mittauksia, selvityksiä tai tutkimuksia ulkopuolisella asiantuntijalla, kustannukset peritään tällöin asiakkaalta enintään todellisten kustannusten mukaisina.

Terveydensuojelulain 13 §:ssä tarkoitettujen kohteiden säännölliset terveydellisten olosuhteiden valvontaan liittyvät tarkastukset (valvonta) ovat toiminnanharjoittajalle maksuttomia.

Laki eläimistä saatavien elintarvikkeiden elintarvikehygieniasta, (hygienialaki)

Hygienialain tarkoituksena on turvata eläimistä saatavien elintarvikkeiden elintarvikehygieeninen laatu ja estää tartuntojen leviäminen elintarvikkeiden välityksellä eläimistä ihmisiin. Lakia sovelletaan eläimistä saatavien elintarvikkeiden käsittelyyn, elintarvikehygieenisiin laatuvaatimuksiin, valvontaan ja tarkastuksiin ennen niiden vähittäismyyntiä. Lakia sovelletaan myös toisesta Euroopan unionin jäsenvaltioista Suomeen toimitettujen eläimistä saatavien elintarvikkeiden valvontaan ja tarkastukseen kaikissa niissä yksiköissä, jotka ovat Suomessa ensimmäisenä vastaanottaneet kyseisen elintarvikerän. Kunnan tehtävänä on alueellaan huolehtia hygienialaissa tarkoitetusta valvonnasta

ja tarkastuksesta lukuun ottamatta teurastamoiden ja niiden yhteydessä olevien laitosten valvontaa sekä kansallista vierasainevalvontaa. Kunnan tehtävän olevasta valvonnasta vastaa kunnan tehtävään määräämä monijäseninen toimielin alaisine viranhaltijoineen, joita yleensä ovat eläinlääkärit ja terveystarkastajat.

Hygienialaissa kunnan valvontaviranomaisen suorittamat lain valvontaan liittyvät toimenpiteet on säädetty maksullisiksi varsin laajasti. Lain tarkoittamien tehtävien maksullisuus perustuu Euroopan neuvoston direktiiviin (96/43/EY), joka velvoittaa jäsenvaltioita toteuttamaan valvonnan maksullisuuden yhdenmukaisesti ja laajasti.

Hygienialain mukaan valtiolle kuuluvien tehtävien maksullisuudesta säädetään lain 49 §:ssä. Valtion on perittävä laitokselta maksu suorittamastaan lihantarkastuksesta ja sen edellyttämistä tutkimuksista, laitoksen valvonnasta, laitosten ja niiden omavalvontajärjestelmien hyväksymisestä sekä laitosten rakentamissuunnitelmia koskevasta tavanomaista laajemmasta neuvonnasta. Euroopan yhteisön lainsäädäntö edellyttää valtiota perimään maksun myös laitosten vierasainevalvonnasta. Vierasainevalvonnan maksullisuus on toteutettu Suomessa 49 §:n mukaisesti.

Hygienialain mukaisten kunnan toimeenpanemien suoritteiden maksullisuudesta säädetään lain 50 §:ssä. Pykälän mukaan kunnan on perittävä elinkeinonharjoittajalta maksu seuraavien lain tarkoittamien tehtävien suorittamisesta:

- lihantarkastus ja siihen liittyvä valvonta
- lihankäsittelylaitosten ja lihan kylmävarastojen valvonta
- muualla kuin laitoksessa suoritettavasta lihantarkastukseen kuuluvasta eläimen elävänä tarkastaminen
- laitosten ja niiden omavalvontajärjestelmien hyväksyminen sekä kalastusalueiden rekisteröinti
- Euroopan talousalueen tai Euroopan yhteisön ulkopuolelle eläimistä saatavia elintarvikkeita vievien laitosten valvonta siltä osin kuin vienti ostajamaan vaatimuksesta edellyttää tavallista kattavampaa valvontaa
- maidontuotantotilojen tarkastus

Lisäksi lain 50 §:ssä todetaan, että kunnan on, Euroopan yhteisön lainsäädännön niin edellyttäessä perittävä maksu muustakin valvonnasta sekä niihin liittyvistä tarkastuksista ja tutkimuksista. Maa- ja metsätalousministeriöllä on valtuus antaa tarkemmat määräykset Euroopan yhteisön lainsäädännön edellyttämistä muista maksuista. Maa- ja metsätalousministeriö on lain 50 §:n nojalla antanut tarkempia määräyksiä lihantarkastuksesta ja eräiden liha-alan laitosten valvonnasta perittävistä maksuista (maa- ja metsätalousministeriön asetus 830/2001) sekä eräiden kalastustuotteiden ja kalalaitosten valvonnasta perittävistä maksuista (maa- ja metsätalousministeriön asetus 831/2001). Ellei Euroopan yhteisön lainsäädännöstä muuta johdu, kunnan perimät maksut määritellään siten, että ne vastaavat enintään suoritteen tuottamisesta aiheutuvia kustannuksia.

Elintarvikelaki

Elintarvikelain tarkoituksena on elintarvikkeiden terveydellisen laadun turvaaminen sekä kuluttajan suojaaminen ihmisravinnoksi sopimattomien elintarvikkeiden aiheuttamilta terveyshaitoilta ja elintarvikemääräysten vastaisten elintarvikkeiden aiheuttamilta taloudellisilta tappioilta. Laki koskee kuluttajille, kuluttajaan rinnastettavalle henkilölle tai suurtaloudelle tarkoitettuja elintarvikkeita sekä niiden valmistusta tai muuta käsittelyä ja maahantuontia, maastavientiä, markkinointia, kuljetusta, kaupanpitoa sekä tarjontaa tai muuta luovutusta. Laki koskee soveltuvin osin myös elintarvikkeiden kanssa kosketuksiin joutuvia tarvikkeita. Lain edellyttämästä valvonnasta kunnan alueella vastaa kunnan tehtävään määräämä monijäseninen toimielin alaisine viranhaltijoineen, joita ovat, kuten muidenkin lakien osalta, eläinlääkärit ja terveystarkastajat.

Elintarvikelain mukaan maksullisista suoritteista säädetään lain 24 ja 25 §:ssä. Lain 24 §:n mukaan kunnan on perittävä elinkeinonharjoittajalta maksu elintarvikelaitoksen lupa- ja ilmoitusasioiden käsittelystä sekä lain 8 §:ssä tarkoitetun omavalvonnan toimivuuden valvomiseksi suoritettua näytteiden ottamisesta ja tutkimisesta. Kunnan valvontaviranomaiselle kuuluvia lupa- ja ilmoitusasioita ovat ainoastaan elintarvikelain nojalla annetussa pakasteasetuksessa (165/1994) tarkoitettu elintarvikkeiden jäädytykseen ja säilytykseen tarkoitettujen tilojen ja laitteiden hyväksyntä sekä pakatusta vedestä annetun kauppa- ja teollisuusministeriön päätöksessä (1658/1995) tarkoitettu veden pakkaamista koskevan ilmoituksen käsittely. Lupa- ja ilmoitusasioiden vähyydestä johtuen kunta perii elintarvikelain mukaisia maksuja lähinnä omavalvonnan valvontaan liittyvästä näytteenotosta ja tutkimuksista.

Lain 25 §:n mukaan valtion viranomaisten suoritteistaan perimät maksut määrätään valtion maksuperustelain mukaisesti.

Tuoteturvallisuuslaki

Tuoteturvallisuuslaki koskee kulutustavaroita, joita elinkeinonharjoittaja valmistaa, pitää kaupan, myy tai muutoin elinkeinotoimintansa yhteydessä luovuttaa taikka tuo maahan. Laki koskee myös kuluttajapalveluita, joita elinkeinonharjoittaja suorittaa, pitää kaupan, myy tai muutoin elinkeinotoimintansa yhteydessä luovuttaa. Kunnan tehtävänä on alueellaan valvoa tämän lain ja sen nojalla annettujen säännösten, määräysten ja päätösten noudattamista. Kunnassa edellä mainitut tehtävät hoitaa kunnan tehtävään määräämä monijäseninen toimielin viranhaltijoineen.

Tuoteturvallisuuslaissa ei ole suoraa säännöstä kuntien mahdollisuudesta tai velvollisuudesta periä suoritteistaan maksuja. Lain 10 §:n 1 momentin mukaan valvontaviranomaisella on oikeus ottaa kulutustavaroista ja kuluttajapalveluksista tarpeellisia näytteitä. Yleensä näyte on korvattava elinkeinonharjoittajalle, mutta jos tavara tai kuluttajapalvelus ei täytä lain vaatimuksia, kustannuksia ei tarvitse korvata. Jos tutkimuksesta peritään kuitenkin maksu sen mukaan kuin siitä erikseen määrätään, ei 10 §:n 3 momentin mukaan näytteestä ole myöskään suoritettava 10 §:n 2 momentissa tarkoitettua korvausta. Tuoteturvallisuuslaissa tai sen alempiasteisissa säädöksissä ei kuitenkaan ole määrätty mitään lain mukaista valtion tai kunnan tekemää suoritetta maksulliseksi.

Kemikaalilaki

Kemikaalilain tarkoituksena on ehkäistä ja torjua kemikaalien aiheuttamia terveys- ja ympäristöhaittoja. Lain tarkoituksena on soveltuvin osin ehkäistä myös kemikaalien aiheuttamaa palo- ja räjähdysvaaroja sekä niiden aiheuttamia omaisuusvahinkoja. Kemikaalilaki koskee kemikaaleja sekä niiden valmistusta, maahantuontia, markkinoille luovuttamista, jakelua, pakkaamista, myyntiä ja muuta luovuttamista, varastointia, hallussa pitämistä ja säilyttämistä, teknistä ja muuta käyttöä, maasta vientiä, testaamista, mainostamista sekä muuta näihin rinnastettavaa kemikaalien käsittelyä. Kunnassa kemikaalilain mukaisien säännösten ja määräysten noudattamista valvoo kunnanhallitus, jollei tehtävää ole johtosäännössä määrätty jollekin lautakunnalle. Kunnissa tehtävät on määrätty ympäristölautakunnalle, terveysasioista vastaavalle lautakunnalle tai palo- ja pelastustoimesta vastaavalle lautakunnalle. Tästä johtuen käytännössä valvontaa suorittavat viranhaltijat saattavat olla eri lautakunnan alaisia viranhaltijoita eri kunnissa.

Kemikaalilain mukaisista kunnan perimistä maksuista säädetään lain 60 §:ssä. Lain mukaan kunta voi periä asianosaiselta maksun kunnan kemikaalivalvontaviranomaisen tai sen alaisen viranhaltijan antamasta päätöksestä. Tällä hetkellä kunnan kemikaalivalvontaviranomainen tai sen alainen viranhaltija voi tehdä päätöksen lain 32 §:ssä tarkoitettua terveydelle ja ympäristölle vaarallisten kemikaalien vähäistä teollista käsittelyä tai varastointia koskevasta ilmoituksesta. Edellä mainittujen ilmoitusten käsittelystä kunnat ovat perineet myös maksun.

Tupakkalaki

Tupakkalaissa säädetään toimenpiteistä, joilla pyritään tupakointia vähentämällä ehkäisemään niiden terveysvaarojen ja -haittojen syntymistä, joita tupakointi aiheuttaa tai, joiden syntymisalttiutta se lisää. Kunnan tehtävänä on alueellaan valvoa tupakkalain mukaisia säännöksiä. Kunnassa lain mukaisista tehtävistä huolehtii yleensä kunnan määräämä toimielin alaisine viranhaltijoineen, joita tässä tapauksessa ovat terveystarkastajat.

Tupakkalain mukaisista kunnan perimistä maksuista säädetään lain 25 §:ssä. Lain mukaan kunnalle valvonnasta perittävien maksujen perusteen on vastattava soveltuvin osin valtion maksuperustelakia. Kunnalle perittävän maksun perusteista säädetään tarkemmin kuitenkin kunnan hyväksymässä taksassa. Tällä hetkellä kunnat eivät peri maksuja tupakkalain mukaisesta valvonnasta.

Maksullisuuden toteutuminen

Vuoden 2002 alussa sosiaali- ja terveysministeriö selvitti asukasluvultaan sekä suuriin että pieniin kuntiin kohdistetulla kyselyllä ympäristöterveydenhuollon lainsäädännön maksullisuuden toimeenpanoa kunnissa. Kysely lähetettiin 52:een (kokonaismäärä Suomessa 200) valvontayksikköön ja vastausprosentti oli 70.

Kyselyssä selvitettiin, kuinka laajasti ympäristöterveydenhuollon lainsäädännön edellyttämiä maksuja on kunnissa taksoitettu ja kuinka laajasti taksoitettuja maksuja käytännössä peritään. Samalla selvitettiin mahdollisia syitä taksoittamatta sekä taksoitettujen maksujen perimättä jättämiseen.

Selvitys osoitti, että kaikissa kunnissa ympäristöterveydenhuollon lainsäädännön edellyttämiä maksullisia tehtäviä ei ollut sisällytetty kattavasti kunnan ympäristöterveydenhuollon taksaan. Tehtävien taksoittamatta jättäminen näytti olevan hiukan yleisempää pienissä kunnissa tai kuntayhtymissä kuin suurissa kunnissa tai kuntayhtymissä. Kattavimmin taksoitettuja olivat terveydensuojelulaissa ja suppeimmin eläinlääkintähuolto-laissa säädetyt maksulliset suoritteet. Yleisimmät syyt suoritteiden taksoittamatta jättämiseen olivat:

- joistakin suoritteista perittävillä maksuilla ei katsottu olevan merkitystä kunnan talouden kannalta, joten suoritteiden taksoittaminen oli katsottu tarpeettomaksi,
- ao. monijäseninen toimielin ei halunnut periä maksuja kotikunnan yrittäjiltä,
- maksullisuutta koskevien säännösten soveltaminen oli epäselvää
- kunnassa ei ollut kyseisiä valvontakohteita,
- maksullinen suorite oli jäänyt epähuomiossa taksoittamatta.

Selvitys osoitti myös sen, että kaikkia kunnan ympäristöterveydenhuollon taksaan sisällytettyjä maksuja ei käytännössä peritä ja että maksuja peritään joskus myös suoritteista, joita ei ole kunnan ympäristöterveydenhuollon taksaan sisällytetty. Taksoitettujen maksujen perimättä jättämisessä ei ollut selviä eroja pienten ja suurten kuntien tai kuntayhtymien välillä. Pienissä kunnissa tai kuntayhtymissä maksujen periminen ilman voimassa olevaa taksaa oli hiukan yleisempää kuin suurissa kunnissa tai kuntayhtymissä. Yleisimmät syyt taksoitettujen maksujen perimättä jättämiseen olivat seuraavat:

- kunnan sisäistä laskutusta ei haluttu ottaa käyttöön,
- maksullisuutta koskevien säännösten soveltaminen oli epäselvää,
- pieniä yrityksiä ei haluttu rasittaa maksuilla,
- maksujen perimisellä ei ollut merkitystä kunnan talouden kannalta.

Selvitys osoitti, että nykyisellään ympäristöterveydenhuollon lainsäädännössä edellytety tehtävien maksullisuus on toteutettu kunnissa varsin vaihtelevasti. Kyselyyn osallistuneet kunnan ja kuntayhtymät toivovat valtion taholta selkeämpää ohjeistusta sekä ympäristöterveydenhuollon taksojen laatimiseen sekä maksujen perintään liittyviin käytäntöihin ja juridiikkaan.

Käytännössä on havaittu, että maksulliset ja tarkemmin säädellyt suoritteet, esimerkiksi näytteenotto talousvedestä ja lihankäsittelylaitosten valvonta, toteutetaan kuntien valvontaviranomaisten toimesta muita suoritteita laadukkaammin ja kattavammin.

2.1.3 Valvonnan suunnitelmallisuus

Ympäristöterveydenhuollon lainsäädännössä ei ole suoranaisia säännöksiä kuntien valvontasuunnitelmista. Elintarvikelain 9 §:ssä Elintarvikevirasto veloitetaan antamaan vuosittain viranomaisille ohjeellisena noudatettavaksi tarkoitettu elintarvikevalvontaohjelma. Vuodesta 1998 Elintarvikevirasto on vuosittain laatinut kansallisen elintarvikevalvontaohjelman ja toimittanut sen kuntiin ja lääneihin toteutettavaksi. Elintarvikevalvontaohjelmaan on elintarvikelain mukaisen valvonnan lisäksi sisällytetty ohjeistusta myös terveydensuojelulain ja hygienialain mukaisesta elintarvikevalvonnasta.

Kunnissa elintarvikevalvonnan tai muun ympäristöterveydenhuollon valvonnan suunnitelmien tekeminen on ollut vaihtelevaa. Joissakin kunnissa ennalta ehkäisevä valvonta suunnitellaan ennakolta hyvin tarkkaan ja toisissa kunnissa taas ei ole minkäänlaista suunnitelmaa siitä, mitkä olisivat esimerkiksi seuraavan vuoden valvonnan painopisteitä. Suurimpana syynä kuntien vaihtelevaan toimintaan voidaan pitää kuntien erilaisia ympäristöterveydenhuollon henkilöstöresursseja sekä suunnitelmien tekemisen ohjauksen puutteellisuutta.

2.2 Kansainvälinen kehitys ja ulkomaiden lainsäädäntö

Ruotsi

Elintarvikevalvonnan maksullisuus

Tällä hetkellä yli puolet Ruotsin elintarvikevalvonnan rahoituksesta kerätään toiminnan harjoittajilta perittävillä maksuilla. Loput valvonnan rahoituksesta tulee verovaroista (Ruotsissa elintarvikkeiden arvonlisävero on 12 %) Maksuja peritään muun muassa seuraavista valvontatoimenpiteistä:

- hygienialain mukaisten laitosten valvonta Euroopan yhteisön säädösten mukaisesti
- vuosittainen valvontamaksu (elintarvikehuoneisto), joka kattaa näytteenoton ja tutkimukset
- kasvien maahantulotarkastukset (EU:n ulkopuolelta)
- kotimaisten viljan ja viljatuotteiden tarkastukset
- elintarvikehuoneistojen hyväksyminen
- muut luvat

Elintarvikehuoneistoihin kohdistuvien vuosimaksujen suuruus on 1500 - 34 000 kruunua/kohde laitoksen liikevaihdosta tai laitoksen työntekijämäärästä riippuen. Maksujen suuruudet määritellään keskitetysti Ruotsin elintarvikevirastossa (SLV), joten kunnat itse eivät päättä maksujen suuruudesta, vaikka maksuista kertyvät tulot jäävät kuntiin. Kunnat tilittävät maksuista saamistaan tuloista 10 % SLV:lle.

Ruotsi arvioi vuoden 2000 aikana oman maksujärjestelmänsä ja totesi, että vaikka maksujärjestelmä on varsin kattava, se ei ole kaikissa tapauksissa oikeudenmukainen. Lisäksi näytteenottoon ja tutkimusten kustannuksiin perustavaa järjestelmää pidettiin vanhan-

aikaisena ja vaikeaselkoisena. Samassa yhteydessä Ruotsissa käynnistettiin uuden maksujärjestelmän kehittäminen. Uuden järjestelmän lähtökohtana oli, että valvonnan tarpeen aiheuttajan tulee maksaa viranomaisvalvonnan kustannukset. Lisäksi uudessa järjestelmässä:

- maksun suuruuden tulisi olla kohdetyyppiin sidottu
- hallinnollisten kulujen minimoimiseksi maksun tulisi säilyä vuosimaksuna
- maksun tulisi olla keskitetysti määritelty
- maksuun sisältyy vähintään yksi tarkastus/kohde ja ylimääräisistä tarkastuksista peritään lisämaksu tuntitaksan (500 kruunua/tunti) mukaisesti
- kuntien ei enää pitäisi tilittää SLV:lle osaa maksutuotosta, vaan SLV:n toiminta rahoitettaisiin valtion budjetista

Valvonnan uutta maksujärjestelmää ei ole vielä otettu käyttöön Ruotsissa.

Muun ympäristöterveydenhuollon maksullisuus

Tällä hetkellä vain lupa- ja ilmoitusasioiden käsittely on Ruotsissa maksullista. Suunnitteilla on maksullisuuden laajentaminen myös kohteissa suoritettaviin tarkastuksiin. Omavalvonnan edellyttämistä myös muilta ympäristöterveydenhuollon kohteilta on arvioitu.

Tanska

Elintarvikevalvonnan maksullisuus

Myös Tanskassa yli 50 % elintarvikevalvonnan rahoituksesta tulee valvontamaksuista

Elintarvikevirasto (FVD) saa budjettirahoitusta sekä tiettyjä maksuja (esim. vitamiinipäättökset). Alueet keräävät elintarvikelaitosten valvontamaksut; vuositasolla 60-70 mDKr. Elintarvikevalvonta perustuu täyteen maksullisuuteen; jokaiselle yritykselle annetaan vuosittain ilmoitus seuraavan vuoden tarkastuksista ja maksuista. Ylimääräisistä tehtävistä, esimerkiksi uusintatarkastuksista, peritään tuntilaskutukseen perustuva veloitus. Kaikkein pienimmät yritykset on vapautettu maksuista, koska maksujen keräämisestä aiheutuvaksi arvioidut kustannukset ovat saatuja tuloja suuremmat.

Norja

Elintarvikevalvonnan maksullisuus

Elintarvikevalvonta rahoitetaan noin 60 %:sti elinkeinolta (elintarvikkeiden tukkuliikkeiltä ja tuojilta) kerättävällä valvontamaksulla (n. 1 % liikevaihdosta). Lihantarkastusmaksut kerätään omaan rahastoon. Norjan elintarvikevirasto (SNT) on delegoinut valvontansa (ml. laitosten hyväksyminen) kunnallisille elintarvikevalvontayksiköille (KNT). Tähän tarkoitukseen SNT jakaa kuntavalvontaan vuosittain noin 45 miljoonaa kruunua sekä lisäksi lihantarkastukseen noin 125 miljoonaa kruunua. Kunnat itse rahoittavat valvontaa noin 250 miljoonaa kruunua vuodessa.

3 ESITYKSEN TAVOITTEET JA KESKEISET EHDOTUKSET

Esityksen tavoitteena on lisätä ympäristöterveydenhuollon lainsäädännön edellyttämän kunnallisen valvonnan suunnitelmallisuutta, tehokkuutta ja laatua velvoittamalla kunnat laatimaan valvonnan toimeenpanemiseksi valvontasuunnitelmia. Esityksen tavoitteena on myös parantaa ja yhdenmukaistaa valtion toimeenpanemaa kunnallisen valvonnan ohjausta edellyttämällä ympäristöterveydenhuollon keskusvirastoja yhteistyössä laatimaan kunnan valvontaa ohjaava valtakunnallinen valvontaohjelma.

Ympäristöterveydenhuollon lainsäädäntöön ehdotetaan lisättäväksi kunnan valvontasuunnitelmaa ja valtakunnallista valvontaohjelmaa koskevat säännökset.

Lisäksi esityksen tavoitteena on laajentaa ympäristöterveydenhuollon lainsäädännön edellyttämän valvonnan maksullisuutta kunnallisen ympäristöterveydenhuollon tarvitsemien voimavarojen turvaamiseksi. Tavoitteena on myös, että kunnan ympäristöterveydenhuollon yksikön maksuista saamat tulot olisivat käytettävissä ympäristöterveydenhuollon toimeenpanon kehittämiseen kunnassa.

Ympäristöterveydenhuollon lainsäädäntöön ehdotetaan lisättäväksi säännökset valvonnan maksullisuudesta siten, että kunnan valvontasuunnitelman mukaiset tarkastukset olisivat toiminnanharjoittajalle maksullisia.

4 ESITYKSEN VAIKUTUKSET

4.1 Taloudelliset vaikutukset

4.1.1 Valvonnan maksullisuus

Tuoteturvallisuuslakia ja tupakkalakia lukuun ottamatta ympäristöterveydenhuoltoon liittyvässä lainsäädännössä on säännöksiä, jotka edellyttävät kuntien perivän maksuja suoritteistaan. Yleisesti kuntien on perittävä maksuja ilmoitusten ja hakemusten käsittelystä. Lisäksi maksuja on perittävä eri ympäristöterveydenhuoltoon liittyvien lakien mukaan vaihtelevasti näytteenotosta, mittauksista ja tutkimuksista. Terveysturvallisuuslain nojalla kunnan on mahdollisuus periä maksu asuntoon tai muuhun oleskelutilan terveyshaittojen selvittämiseen liittyvästä näytteenotosta, mittauksista ja tutkimuksista. Myöskään kemikaalilain mukaisen ilmoituksen käsittelystä kunnalle ei ole säädetty pakkoa periä maksuja. Varsinaisesta valvontakohteiden säännöllisestä valvonnasta eli säännöllisistä tarkastuksista on säännöksiä vain hygienialaissa. Käytännössä vain maito- ja muna-alanlaitoksia lukuun ottamatta hygienialain mukaisten laitosten valvonnasta/tarkastuksista kuntien on perittävä maksu elinkeinoharjoittajalta.

Ympäristöterveydenhuollon valvonnan maksullisuuden laajentaminen koskemaan kunnan hyväksymän, koko ympäristöterveydenhuollon lainsäädäntöä koskevan valvontasuunnitelman mukaista tarkastusta, lisääisi aikaisempaan nähden merkittävästi kunnille valvonnasta kertyviä tuloja. Esitys lisääisi edellä mainituista toimenpiteistä aiheutuvia kustannuksia niiden toiminnanharjoittajien osalta, jotka harjoittavat esityksen soveltamisalaan kuuluvaa toimintaa ja hallinnoivat soveltamisalaan kuuluvia kohteita, kuten

elintarvikehuoneistoja, elintarvikkeiden tuotantolaitoksia, kampaamoita, kouluja, uimahalleja, vesilaitoksia jne.

Esityksen soveltamisalaan kuuluvia hygienialain mukaisia laitoksia on Suomessa satoja ja terveydensuojelulain mukaisia elintarvikehuoneistoja yli 50 000. Lisäksi esitys koski yli 30 000 muuta terveydensuojelulain mukaista valvontakohdetta, useita tuhansia kemikaalilain mukaisia kohteita sekä yli 35 000 tuoteturvallisuuslain mukaista kuluttajapalveluksia tuottavaa kohdetta. Ottaen huomioon esitykseen sisältyvien valvontakohteiden määrä ja niiden riskiarviointiin perustuva tarkastustiheys maksujen kokonaismäärä, valtakunnallisesti arvioituna, saattaisi kohota jopa yli 12,5 miljoonan euron seuraavasti:

Hygienialain mukaiset laitokset	0,80 milj. euroa
Terveydensuojelulain mukaiset elintarvikehuoneistot	9,0 milj. euroa
Muut terveydensuojelulain mukaiset huoneistot	1,2 milj. euroa
Kemikaalilain mukainen valvonta	0,20 milj. euroa
Tuoteturvallisuuslain mukaisia kuluttajapalveluksia tuottavat kohteet	0,70 milj. euroa
Tupakkalain mukainen valvonta	0,70 milj. euroa

Elintarvikelain nojalla tehtävistä tarkastuksista perittävät maksut on otettu huomioon hygienialain ja terveydensuojelulain mukaisten tarkastusten maksujen määräytymistä arvioitaessa.

Yhdessä kunnassa edellä mainittujen kohteiden määrä vaihtelee muutamasta kymmenestä useaan tuhanteen. Kohteiden toiminnan laajuudesta ja luonteesta (tarkastusten tarve) sekä kohteiden määrästä riippuen kuntien saamat tulot valvontasuunnitelman mukaisista tarkastuksista vaihtelisivat arviolta muutamasta tuhannesta eurosta noin 550000 euroon vuosittain.

Yksittäisen valvontakohteen osalta maksu pohjautuisi kohteen riskinarviointiin, jossa otettaisiin huomioon ensisijaisesti kohteessa harjoitettavan toiminnan luonne ja laajuus. Riskinarvioinnin yhdenmukaisuuden varmistamiseksi keskusvirastot antavat ohjeet siitä valtakunnallisessa valvontaohjelmassa. Elintarvikehuoneistojen osalta huoneistot, jossa käsitellään herkästi pilaantuneita elintarvikkeita ovat riskialttiimpia kuin huoneistot, joissa käsitellään pelkästään pakattuja elintarvikkeita. Lisäksi riskinarvioinnissa otettaisiin huomioon muun muassa kohteen omavalvonta, kunto, siisteys ja henkilökunnan asiantuntemus. Riskiarvioinnin perusteella kohteet jaettaisiin riskiluokkiin, joiden perusteella määriteltäisiin kohteen tarkastustiheys. Mitä korkeampi riskiluokka on sitä useammin kohteessa tulisi vuosittain käydä. Edellisen perusteella yksittäiselle toiminnanharjoittajalle tarkastuksista aiheutuvat vuosittaiset kustannukset vaihtelisivat toiminnasta ja erityisesti omavalvonnan tasosta riippuen esimerkiksi seuraavasti (alustava arvio):

Kohde	Riskinarviointiin perustuva tarkastustiheys (kpl/vuosi)	Tarkastusaika (h/käynti)	Maksu (euroa)/vuosi
Iso meijeri	6	4	1000
Market (hyvä omavalvonta)	2	3	200
Market (huono omavalvonta)	4	4	560
Kyläkauppa (hyvä omavalvonta)	1	2	70
Kyläkauppa (huono omavalvonta)	2	3	200
Kioski	1	2	70
Iso vesilaitos	2	6	400
Parturi	0,2	2	10
Uimahalli	1,5	4	210

Ympäristöterveydenhuollon paikallinen valvonta perustuu aikaisempaa enemmän toiminnanharjoittajien ohjaukseen ja neuvontaan. Ehdotuksen mukaan kunnilta edellytettäisiin nykyistä suunnitellumpaa ja laatuasiakirjoihin perustuvaa valvontaa. Tämä merkitsee sitä, että toiminnanharjoittaja saa aikaisempaa parempaa palvelua valvontaviranomaiselta. Toiminnanharjoittajalla on valvonnan perustuessa laatuasiakirjoihin mahdollisuus yksityiskohtaisesti paneutua valvontakäynteihin tarvittavaan aikaan ja näytteenottoon. Tarkoituksena myös on, että valvontakohteen toiminnan täyttäessä vaatimukset, viranomainen voi vähentää valvontaa, mikä puolestaan alentaa toiminnanharjoittajan kustannuksia.

Kuntien ja valtion tehtävänjakoa elintarvikevalvonnassa koskeneen selvitysmiehen raportin mukaan valvontakohteiden maksuosuus elintarvikevalvonnan kokonaismenoista on tällä hetkellä noin 30 %. Muutosten jälkeen tämä nousisi noin 60 %:iin, mikä on samaa suuruusluokkaa kuin muissa pohjoismaissa tällä hetkellä.

4.1.2 Kunnan valvontasuunnitelmat ja valtakunnalliset valvontaohjelmat

Sekä kunnissa että keskusvirastoissa valvontasuunnitelmia ja valvontaohjelmia on vaihtelevassa laajuudessa tehty vapaaehtoisesti jo vuosia. Ehdotuksen mukaan kunnan valvontasuunnitelman laatiminen tulisi kunnalle pakolliseksi. Kunnan vuosittaisen valvontasuunnitelman laatiminen olisi kuitenkin lähinnä oman työn (säännöllisen valvonnan) suunnittelua etukäteen. Vaikka ensimmäisen valvontasuunnitelman laatiminen vaatii runsaasti aikaa ja työpanosta, tarkoituksena olisi, että suunnitelmat kunnissa laadittaisiin olemassa olevilla henkilöstöresursseilla.

Aikaisemmasta poiketen myös keskusvirastoilta edellytettäisiin kuntien valvontaa ja valvontasuunnitelmien laatimista ohjaavan valtakunnallisen valvontaohjelman laatimisesta. Myös keskusvirastojen osalta tarkoituksena on, että ohjelmat laadittaisiin olemassa olevia henkilöstöresursseja hyödyntäen. Ensimmäisen valvontaohjelman laatimisen yhteydessä tulisi kunkin keskusviraston kuitenkin varautua esimerkiksi ulkopuolisten asiantuntijoiden käyttöön.

4.2 Organisaatio- ja henkilöstövaikutukset

Esityksen tavoitteena on maksullisuuden laajentaminen kunnallisen ympäristöterveydenhuollon tarvitsemien voimavarojen turvaamiseksi. Tavoitteena oleva voimavarojen turvaaminen edellyttää kuitenkin, etteivät kunnat samaan aikaan tulojen lisääntyessä pienennä ympäristöterveydenhuollon valvonnan tarvitsemaa julkista rahoitusta. Tällöin maksuista kertyvät tulot mahdollistavat useissa tapauksissa ympäristöterveydenhuollon valvonnan kipeästi tarvitseman uuden henkilöstön palkkaamisen kuntiin.

Maksuista kertyvien tulojen kohdentuminen vaihtelee kunnittain. Yleensä kunnissa on siirrytty ns. nettobudjetointiin, jolloin kunnan yksikön (esim. ympäristöterveydenhuolto) keräämät tulot jäävät yksikön omaan käyttöön. Joissakin kunnissa kunnan eri yksiköiden saamat tulot ohjautuvat kunnan yhteiseen kassaan eikä tuloja hankkinut yksikkö voi käyttää saamiaan tuloja oman toimintansa kehittämiseen. Ympäristöterveydenhuollon voimavarojen turvaamiseksi olisikin ensiarvoisen tärkeää, että kunnan ympäristöterveydenhuoltoyksikön valvonnastaan perimät maksut voitaisiin käyttää yksikön toiminnan kehittämiseen, esimerkiksi tarvittavan lisähenkilöstön palkkaamiseen.

Valtioneuvosto antoi 30.10.2003 elintarvikevalvonnan ja muun ympäristöterveydenhuollon kehittämistä koskevan periaatepäätöksen. Periaatepäätöksen mukaan elintarvikevalvonta ja muu ympäristöterveydenhuolto järjestetään tulevaisuudessa paikallisella tasolla siten, että kuntien ja kuntayhtymien vastuulla olevasta valvonnasta vastaa seudullinen valvontayksikkö. Seudullinen valvontayksikkö koostuu kuntien ja kuntayhtymien nykyisistä valvontayksiköistä muodostetusta organisaatiosta, joka on yhteisen johdon alaisuudessa. Seudullisissa valvontayksiköissä valvonnasta kertyvien tulojen kohdentaminen yksikön toiminnan kehittämiseen on selkeämpää kuin peruskunnassa.

Ympäristöterveydenhuollon lainsäädännön säätelämä valvonta perustuu lähes kokonaan EU-direktiiveihin ja asetuksiin. Muun muassa ehdotuksessa Euroopan parlamentin ja neuvoston asetukseksi koskien rehujen ja elintarvikkeiden virallista valvontaa todetaan, että jäsenvaltioiden tulee huolehtia virallisen valvonnan riittävästä rahoituksesta. Kuten edellä on todettu, Suomessa ympäristöterveydenhuollon lainsäädännön käytännön toimeenpano on kuntien vastuulla. Kuntien vastuuta ympäristöterveydenhuollon toimeenpanossa vahvistaa edelleen edellä mainittu valtioneuvoston periaatepäätös elintarvikevalvonnan ja muun ympäristöterveydenhuollon kehittämisestä. Edellisestä seuraa, että kuntien tulee huolehtia virallisen valvonnan riittävästä rahoituksesta.

4.3 Ympäristövaikutukset

Ei ympäristövaikutuksia

4.4 Vaikutukset eri kansanryhmien asemaan

Ei vaikutuksia eri kansanryhmien asemaan

5 ASIAN VALMISTELU

Valtioneuvoston päätöksessä ”Sosiaali- ja terveydenhuollon tavoite- ja toimintaohjelma 2000 – 2003” yhtenä toiminnan painopistealueena on hyvinvointia tukevan ympäristön vahvistaminen. Tätä tavoitetta tukevaksi toimenpiteeksi suositellaan kuntien laativan paikallisia ympäristöterveysohjelmia yhteistyössä kestäväen kehityksen paikallisten ohjelmien (Agenda 21) kanssa ja lisäämään yhteistyötä paikallisesti sopimalla. Ohjelmassa suositellaan myös ympäristöterveydenhuollon valvonnan tarvitsemien voimavarojen turvaamiseksi lisäämään valvontamaksujen käyttöönottoa esimerkiksi asuntojen terveydellisen laadun valvonnassa ja parantamaan omavalvontamenettelyjä. Vuoden 2002 alussa sosiaali- ja terveysministeriö asetti työryhmän, jonka tehtävänä oli kunnallisen ympäristöterveydenhuollon valvonnan maksullisuuden kehittäminen. Työryhmään kutsuttiin edustajat kauppa- ja teollisuusministeriöstä, maa- ja metsätalousministeriöstä, ympäristöministeriöstä, Elintarvikevirastosta, Kuluttajavirastosta, Sosiaali- ja terveydenhuollon tuotevalvontakeskuksesta, Helsingin kaupungista, Suomen Kuntaliitosta, Päivittäistavarakauppayhdistyksestä ja Suomen Hotelli- ja Ravintolaliitosta. Työryhmän mietintö, joka sisälsi Hallituksen esitys- ja valtioneuvoston asetuseronnoksen perusteluineen luovutettiin sosiaali- ja terveysministeriölle 8.1.2004.

Esitys on valmisteltu sosiaali- ja terveysministeriössä virkatyönä.

Esityksestä on pyydetty lausunnot.....

6 MUITA ESITYKSEN VALMISTELUUN VAIKUTTAVIA SEIKKOJA

6.1 Riippuvuus muista esityksistä

Valtioneuvostossa on valmisteilla muita hallituksen esityksiä, jotka koskevat tässä esityksessä käsiteltäviä lakeja seuraavasti:

Kauppa ja – teollisuusministeriössä on valmisteilla hallituksen esitys Eduskunnalle laiksi vaarallisten kemikaalien ja räjähteiden käsittelyn turvallisuudesta sekä laiksi kemikaalilain muuttamisesta. Esityksessä ehdotetaan säädettäväksi laki vaarallisten kemikaalien ja räjähteiden käsittelyn turvallisuudesta. Uusi laki korvaisi vuonna 1953 annetun lain räjähdysvaarallista aineista (263/1953). Esitykseen sisältyy myös ehdotus laiksi kemikaalilain (744/1989) muuttamisesta. Kemikaalilain muuttamisesta annetussa laissa kumottaisiin terveydelle ja ympäristölle vaarallisten kemikaalien teollista käsittelyä ja varastointia koskevat säännökset, jotka sisältyvät uuteen lakiin vaarallisten kemikaalien ja räjähteiden käsittelyn turvallisuudesta. Nykyisen kemikaalilain mukaan terveydelle ja ympäristölle vaarallisten kemikaalien vähäistä teollista käsittelyä ja varastointia valvoo ja ilmoitukset käsittelee kunnan kemikaalivalvontaviranomainen. Hallituksen esityksessä edellä mainittujen toimintojen valvonta siirtyisi alueelliselle pelastusviranomaiselle. Kunnan kemikaalivalvontaviranomaiselle jäisi tämän jälkeen tehtäväksi muun muassa kemikaalien markkinavalvonta sekä kemikaalien myynnin, luovuttamisen ja myymälässä säilyttämisen valvonta. Hallituksen esitys menee eduskuntaan kevätistuntokaudella 2004.

Kauppa ja – teollisuusministeriössä on lisäksi valmisteltu hallituksen esitys Eduskunnalle laiksi yleistä tuoteturvallisuutta koskevan lainsäädännön muuttamisesta (HE 127/03). Esityksessä ehdotetaan, että tuoteturvallisuuslaki korvataan kokonaisuudessaan uudella lailla kulutustavaroiden ja kuluttajapalvelusten turvallisuudesta. Lain soveltamisalaa ehdotetaan laajennettavaksi tuoteturvallisuuslakiin verrattuna niin, että laissa elinkeinonharjoittajille asetettavia velvoitteita ja seuraamuksia voitaisiin kohdistaa myös sellaisiin palvelun tarjoajiin, jotka luovuttavat tavaroita tai palveluksia kuluttajiin rinnastettavien henkilöiden käytettäväksi. Tuoteturvallisuuslain uudistusta koskevassa hallituksen esityksessä on otettu huomioon tässä esityksessä tuoteturvallisuuslakiin esitetyt muutokset. Hallituksen esityksen käsittely Eduskunnassa aloitettiin 24.10.2003.

Maa- ja metsätalousministeriössä on valmisteilla hallituksen esitys uudeksi elintarvikelaiksi. Esityksen tavoitteena on yhdistää nykyisen elintarvikelain, eläimistä saatavien elintarvikkeiden elintarvikehygieniasta annetun lain (hygienialaki) sekä elintarvikehuoneistojen elintarvikehygieniasta koskevilta osin terveydensuojelulain säännökset yhdeksi kokonaisuudeksi. Hallituksen esityksessä on otettu huomioon tässä esityksessä elintarvike-, hygieni- ja terveydensuojelulakiin ehdotetut muutokset. Hallituksen esitys lähtee lausuntokierrokselle loppuvuodesta 2003.

Sosiaali- ja terveysministeriössä on valmisteilla toimenpiteistä tupakoinnin vähentämiseksi annetun lain muutos, jossa lain rakenne jossain määrin muuttunee siten, että muutos vaikuttaa myös maksuja koskeviin säännöksiin. Muutoksella pyritään samaan tupakkatuotteiden myynti luvanvaraiseksi ja lupapäätökset toiminnanharjoittajalle mak-

sulliseksi. Sanottu tupakkalain muutos ja tässä työryhmän ehdotuksessa oleva esitys tupakkalain muuttamisesta sovitetaan lakiteknisesti yhteen lainvalmistelun edetessä.

7 LAKIEHDOTUSTEN PERUSTELUT

7.1 Terveysuojelulaki

4 § Ylin ohjaus ja valvonta. Lain 4 §:ään ehdotetaan lisättäväksi valtakunnallista valvontaohjelman laatimista koskeva 4 momentti, jonka mukaan sosiaali- ja terveydenhuollon tuotevalvontakeskuksen ja Elintarvikeviraston tulee pykälän 2 ja 3 momenteissa mainituilla toimialueilla laatia terveysuojelulain kunnallisen valvonnan toimeenpanon ohjaamiseksi ja yhteensovittamiseksi valtakunnallinen valvontaohjelma. Valtakunnallisen valvontaohjelman tavoitteena olisi ohjata kunnallista terveysuojelua siten, että valvonta olisi valtakunnallisesti mahdollisimman yhdenmukaista.

4 a § Valtakunnallinen valvontaohjelma. Lakiin ehdotetaan lisättäväksi uusi 4 a §, jossa säädettäisiin tämän lain mukaisen valtakunnallisen valvontaohjelman vähimmäissisällöstä sekä valtioneuvostolle valtuutus säätää asetus valtakunnallisen valvontaohjelman laatimisesta ja sisällöstä. Lisäksi pykälässä määriteltäisiin perusteet tämän lain mukaisen valtakunnallisen valvontaohjelman suhteesta valtakunnalliseen, koko ympäristöterveydenhuollon valvontaa koskevaan ympäristöterveydenhuollon valvontaohjelmaan.

Pykälän 1 momentissa tarkoitettussa valtakunnallisessa valvontaohjelmassa määriteltäisiin vähintään tarkastukset, valvontakohdetyyppien tarkastustiheydet ja annettaisiin ohjeet näytteenotosta. Ohjelmassa olisi myös esitettävä valvontakohdetyyppien riskinarvioinnin perusteet sekä menetelmät ohjelman toteutumisen arvioimiseksi. Valvontaohjelman ensisijaisena tavoitteena olisi siten ohjata kunnallista valvontaa. Ohjelma voisi sisältää myös valtion toimeenpanemaan (esimerkiksi keskusvirastot ja lääninhallitukset) valvontaan liittyviä näkökohtia. Edellä mainitun valvontaohjelman vähimmäissisällön lisäksi valvontaohjelma voisi sisältää myös muita kunnallisen ja valtiollisen valvonnan kannalta merkittäviä osa-alueita, kuten ohjeita varautumisesta erityistilanteisiin, viestinnän suunnitteluun ja voimavarojen arviointiin sekä esityksiä valtion tai kuntien toimeenpanemiksi tarkoitetuista markkinavalvontaprojekteista. Valvontaohjelmaan sisällytettävien valvontaprojektien ei tarvitsisi aina kattaa koko valtakuntaa, vaan projekti voitaisiin kohdistaa vain osaan kunnista.

Tarkastukset tulisi määritellä siten, että ohjelmassa mainituista tarkastuksista tiedetään, mitä toimenpiteitä ne käytännössä sisältävät ja mikä olisi niihin käytettävä arvioitu työaika. Valvontaohjelman sisältämän valvontakohdetyyppien riskinarvioinnin perusteissa tulisi ottaa huomioon ainakin valvontakohteiden toiminnan luonne ja laajuus. Valvontakohdetyyppejä olisivat esimerkiksi yli 50 asiakaspaikkaiset joukkoruokailupaikat, 50 – 100 m² elintarvikemyymälät, lihalaitokset (hygienialaki), parturi-kampaamot, vesilaitokset, uimahallit (yli 50 000 kävijää/vuosi), koulut, päiväkodit, hautausmaat, vaarallisten kemikaalien vähittäismyyntipaikat (kemikaalilaki) ja laskettelukeskukset (tuoteturvallisuuslaki). Valvontakohdetyyppien riskiluokituksen perusteella ohjelmassa tulisi mainita valvontakohdetyyppien tarkastustiheydet. Jos jonkin valvontakohdetyypin toiminnan valvonta ei edellyttäisi säännöllisiä tarkastuksia, valvontakohdetyypin tarkastustiheyttä ei tarvitsisi määrittää. Valtakunnalliseen valvontaohjelmaan tulisi sisällyttää tässä laissa säädetty valtion viranomaisten toimeenpanema näytteenotto sekä kuntien

lakisääteisen näytteenoton yleinen ohjaus. Näytteenotolla tässä yhteydessä tarkoitettaisiin näytteenottoa esimerkiksi elintarvikkeista, talous- ja uimavedestä tai asunnoista. Myös erilaisten tuotteiden, kuten kemikaalipakkausten (kemikaalilaki) ja kulutustavaroitten (tuoteturvallisuuslaki) noutaminen vähittäismyynnistä, maahantuojalta tai valmistuspaikoista tarkastusta tai testausta varten katsottaisiin näytteenotoksi. Ohjelma voisi lisäksi sisältää suosituksia vaihtuvista kuntien toimeenpantavista näytteenottoprojekteista.

Valtakunnallisesta valvontaohjelmasta tulisi selvästi käydä ilmi, mitkä suunnitelman osat ovat kuntia sitovia ja mitkä ovat vain ohjeellisena kuntien noudatettavia.

Valtakunnallinen valvontaohjelma olisi osa rehujen ja elintarvikkeiden virallisesta valvonnasta annetun Euroopan parlamentin ja neuvoston asetusehdotuksen [KOM(2003) 52 lopullinen] mukaista alkutuotannosta lähtevää ja koko elintarvikkeiden tuotantoketjun kattavaa kansallista valvontasuunnitelmaa.

Pykälän 2 momentin mukaan valtioneuvostolla olisi mahdollisuus antaa asetus valvontaohjelman laatimisesta ja sen tarkemmasta sisällöstä.

Pykälän 3 momentin mukaan tässä laissa tarkoitetun valvontaohjelman tulisi olla osa ympäristöterveydenhuollon valtakunnallista valvontaohjelmaa, johon sisällytettäisiin muut valvontaohjelmat, joista muissa laeissa säädetään erikseen. Edellä mainittuja lakeja olisivat hygienialaki, elintarvikelaki, laki kulutustavaroitten ja kuluttajapalvelusten turvallisuudesta, kemikaalilaki ja tupakkalaki. Tämän momentin toimeenpanon yhteydessä tulisi ottaa huomioon, että ympäristöterveydenhuollon valtakunnallisen valvontaohjelman laatimisesta yhteistyössä eri ympäristöterveydenhuollon keskusviranomaisten kesken voitaisiin säätää tämän pykälän 2 momentin nojalla. Edellä mainittujen lakien mukainen valvonta toimeenpannaan lähes kaikissa kunnissa ja kuntayhtymissä yhdestä ympäristöterveydenhuollon yksiköstä käsin. Jotta tämän kunnan yksikön toiminnan valtakunnallinen ohjaus olisi mahdollisimman yhdenmukaista, tulisi ympäristöterveydenhuollon valtakunnalliseen valvontaohjelmaan ottaa ohjeet, suositukset ja määräykset kaikkien edellä mainittujen lakien mukaisesta kunnallisesta valvonnasta.

6 § Kunnan terveydensuojelutehtävät. Pykälään ehdotetaan lisättäväksi uusi 2 momentti, jonka mukaan kunnan olisi laadittava ja hyväksyttävä säännöllistä valvontaa koskeva valvontasuunnitelma siten, että suunnitelman mukainen valvonta olisi laadukasta, säännöllistä ja terveyshaittoja ehkäisevää. Uuden 2 momentin mukaan kunnan valvontasuunnitelman tulisi sisältää vähintään tarkastusten määrittelyn, valvontakohteiden tarkastustiheyden, kunnan toimesta tapahtuvan näytteenoton ja valvontasuunnitelman toteutumisen arvioinnin. Edellä mainitun sisällön osalta tulisi ottaa huomioon, mitä edellä 4 a §:n 1 momentin perusteluissa valtakunnallisesta valvontaohjelmasta on esitetty. Tämän lisäksi kunnan valvontasuunnitelman toteutumista tulisi arvioida esimerkiksi tarkastusten valvontakohdetyyppeihin kohdistuneiden tarkastusten määrän sekä tarkastusten kattavuuden osalta. Lisäksi valvonnan tuloksellisuutta voisi arvioida muun muassa epidemioiden ja valvontakohteissa tapahtuneiden onnettomuuksien määrän sekä toimenpidekehottusten määrän perusteella. Kunnan valvontasuunnitelmaan sisällytettäisiin kaikki terveydensuojelulain mukaiset näytteenotot, jotka voidaan etukäteen suunnitella. Näitä olisivat esimerkiksi näytteenotto talous- ja uimavedestä sekä puhtausnäytteet esimerkiksi elintarvikehuoneistoista, uimahalleista ja partureista. Valvontasuunnitelmaan

voisi sisällyttää myös muita valvonnan kannalta oleellisia asioita, kuten erityistilanteisiin varautumisen, viestinnän ja tiedotuksen sekä voimavarojen arvioinnin.

Kunnan valvontasuunnitelma olisi osa ympäristöterveydenhuollon vapaaehtoista laatu-järjestelmää. Tämä tarkoittaisi sitä, että valvontasuunnitelmaan sisältyvät ja muut ympäristöterveydenhuollon valvontakäytännöt sidottaisiin käytettävissä oleviin laatu-järjestelmiin, kuten esimerkiksi Yterva-projektissa kehitettyyn ympäristöterveysvalvonnan laatu-järjestelmään.

Valvontasuunnitelman laatimisessa olisi otettava huomioon edellä 4a §:ssä mainitun valtakunnallisen valvontaohjelman ohjeet ja suositukset sekä kunnan valvontaa sitovat määräykset.

Ehdotuksen mukaan kunnan valvontasuunnitelma olisi tarkistettava kolmen vuoden välein tai tarpeen vaatiessa useamminkin, jos esimerkiksi säännösten, valtakunnallisen valvontaohjelman tai paikallisten olosuhteiden muutos antaisivat tähän aiheen.

Pykälään ehdotetaan lisättäväksi uusi 3 momentti, jonka mukaan valtioneuvosto voisi antaa asetuksella tarkempia säännöksiä kunnan valvontasuunnitelmaan sisältyvistä tarkastusten määrittelystä, valvontakohteitten tarkastustiheyden arvioinnista sekä näytteenotosta ja valvontasuunnitelman toteutumisen arvioinnista. Nämä säännökset muodostaisivat samalla valvontasuunnitelman vähimmäisisällön.

7 § Kunnan terveydensuojeluviranomainen. Pykälän 1 momenttia ehdotetaan muutettavaksi siten, että yleisperiaatteesta poiketen toimielimellä ei olisi oikeutta siirtää 6 §:ssä tarkoitettua valvontasuunnitelmaa koskevaa toimivaltaansa alaiselleen viranhaltijalle. Valvontasuunnitelma on esitys terveydensuojelulainlain tarkoittamasta valvonnasta ja valvontasuunnitelmaan tarkastuksista, joista kunnan tulee lain 50 §:n nojalla periä maksu. Edellä mainitusta johtuen valvontasuunnitelman hyväksymiseen liittyy valvonnan toimeenpanon, kunnan talouden ja väestön hyvinvoinnin kannalta niin merkittäviä näkökohtia, että monijäsenisen toimielimien tulisi hyväksyä valvontasuunnitelma.

50 § Maksut. Pykälän 2 momenttia ehdotetaan muutettavaksi siten, että kunnan olisi perittävä kunnan hyväksymän taksan mukainen maksu lain 13 §:n ja 14 §:n mukaisten ilmoitusten käsittelyn lisäksi myös tämän lain 6 §:ssä tarkoitettuun kunnan valvontasuunnitelmaan sisältyvistä tarkastuksista. Maksu voitaisiin periä kuitenkin vain sellaisista säännöllisesti suoritettavista tarkastuksista, jotka voidaan ennakolta suunnitella esimerkiksi kuluvaan vuotaa seuraavaksi vuodeksi ja joista on säädetty tämän lain 6 §:ssä mainitulla valtioneuvoston asetuksella. Maksua ei siis voisi periä ruokamyrkytys- ja vesiepidemioiden, eikä valitustapausten selvitystyöhön tarvittavista tarkastuksista ja näytteenotosta. Keskusvirastojen kuntien toimeenpanemiksi esittämistä näytteenottoprojekteista aiheutuvat kustannukset maksaisi valtio. Kuntien tulisi kuitenkin huolehtia siitä, että myös maksuttomat valvontatoimenpiteet toimeenpannaan niin kuin niistä on tässä laissa säädetty.

Pykälän 3 momenttia ehdotetaan muutettavaksi lisäksi siten, että kunnan olisi perittävä maksu myös 6 §:ssä tarkoitettuun kunnan valvontasuunnitelmaan sisältyvän tarkastuksen perusteella annettujen määräysten valvonnasta silloin, kun määräysten antaminen perustuu tämän lain säännösten noudattamatta jättämiseen.

Esityksen tavoite on maksullisuuden laajentaminen kunnallisen ympäristöterveydenhuollon tarvitsemien voimavarojen turvaamiseksi. Tästä johtuen olisi tärkeää, että kunnan terveydensuojeluviranomaisen edellä mainituista tarkastuksista perimät maksut käytettäisiin tämän lain mukaisen valvonnan kehittämiseen.

Ympäristöterveydenhuollon paikallinen valvonta perustuu aikaisempaa enemmän toiminnanharjoittajien ohjaukseen ja neuvontaan. Ehdotuksen mukaan kunnilta edellytettäisiin suunnitellumpaa ja laatuasiakirjoihin perustuvaa valvontaa. Tämä merkitsisi sitä, että toiminnanharjoittaja saisi maksua vastaan aikaisempaa parempaa ja maksua vastaavaa palvelua valvontaviranomaiselta.

56 § Muutoksenhaku. Pykälän 3 momenttia ehdotetaan muutettavaksi siten, että tämän lain 6 §:n 2 momentissa tarkoitettua kunnan valvontasuunnitelmaa koskevaan päätökseen muutosta haettaisiin noudattaen mitä muutoksenhausta kuntalaisissa (365/1995) säädetään.

Kunnan valvontasuunnitelmaan muutosta haettaessa tulevat oikeussuojakeinoina kysymykseen kunnallisvalitus ja hallintovalitus.

Kunnan viranomaisen päätöksestä valitetaan yleensä kunnallisvalituksella asioissa, joissa toimivalta perustuu kuntalakiin ja sen nojalla esimerkiksi johtosäännössä annettuun toimivaltaan. Myös muissa asioissa valituslajina on kunnallisvalitus, jollei lailla erikseen toisin säädetä. Hallintovalitus puolestaan on usein valituksena asioissa, joissa kunnan viranomaisen toimivalta perustuu erityislainsäädäntöön. Hallintovalitus onkin yleinen valitusmuoto ympäristöterveydenhuollon laeissa. Kuitenkin esimerkiksi terveydensuojelulain 50 §:ssä mainittuun kunnan hyväksymään taksaan sovelletaan kunnallisvalitusta.

Kunnallisvalitus on kansalaisvalitus, jonka asianosaisen lisäksi jokainen kunnan jäsen voi tehdä. Hallintovalituksen voi tehdä vain asianosainen. Kunnallisvalituksen voi perustaa vain päätöksen laillisuusvirheeseen. Hallintovalituksen valintaperusteita ei ole rajoitettu, vaan valituksen voi tehdä myös tarkoituksenmukaisuusperusteella. Hallintovalituksessa valitusviranomaisen tutkimusvalta on laajempi kuin kunnallisvalituksessa. Hallintovalituksessa voi siten valitusviranomainen kumota päätöksen sellaisellakin perusteella, johon valittaja ei ole vedonnut. Hallintovalituksessa valitusviranomainen voisi korvata kunnan virheellisen päätöksen tekemällään uudella päätöksellä, jolloin päätöstä ei tekisikään kunnan viranomainen. Kunnallisvalitus sen sijaan voisi johtaa vain päätöksen kumoamiseen ja asian palauttamiseen kuntaan.

Vaikka kunnan valvontasuunnitelman laatiminen perustuu erityislainsäädäntöön, olisi edellä kuvatuin perustein kunnan valvontasuunnitelmaa koskevana valitusmuotona käytettävä kunnallisvalitusta.

57 § Täytäntöönpano. Pykälään ehdotetaan lisättäväksi uusi 2 momentti siten, että 6 §:n 2 momentissa tarkoitettua valvontasuunnitelmaa koskeva päätös olisi muutoksenhausta huolimatta täytäntöönpanokelpoinen, ellei valitusviranomainen toisin päättä.

Valvontasuunnitelmaa koskevaan kunnan päätökseen sovellettaisiin kuntalain muutoksenhakua koskevia säännöksiä. Valvontasuunnitelman muutoksenhakukelpoisuus riip-

puu lähinnä siitä, onko kysymys periaatepäätöksestä, jota on tarkoitus noudattaa tulevia päätöksiä tehtäessä vai lopullisesta asiaratkaisusta. Koska valvontasuunnitelman sisältö ratkaisisi, milloin siitä voitaisiin valittaa, olisi pidettävä tarkoituksenmukaisena, että valvontasuunnitelma olisi muutoksenhausta huolimatta täytäntöönpanokelpoinen ellei valitusviranomainen toisin päättä.

7.2 Laki eläimistä saatavien elintarvikkeiden elintarvikehygieniasta

8 §. Lain 8 §:ää ehdotetaan muutettavaksi siten, että valtakunnallisen ohjauksen ja valvonnan lisäksi Elintarvikeviraston tulee laatia tämän lain kunnallisen valvonnan toimeenpanon ohjaamiseksi ja yhteensovittamiseksi valtakunnallinen valvontaohjelma. Valtakunnallisen valvontaohjelman tavoitteena olisi ohjata kunnallista tämän lain mukaista valvontaa siten, että valvonta olisi valtakunnallisesti mahdollisimman yhdenmukaista.

8a §. Lakiin ehdotetaan lisättäväksi uusi 8 a §, jossa säädettäisiin tämän lain mukaisen valtakunnallisen valvontaohjelman sisällöstä sekä valtioneuvostolle valtuutus säätää asetus valtakunnallisen valvontaohjelman laatimisesta ja sisällöstä. Lisäksi pykälässä määriteltäisiin perusteet tämän lain mukaisen valtakunnallisen valvontaohjelman suhteesta valtakunnalliseen, koko ympäristöterveydenhuollon valvontaa koskevaan, ympäristöterveydenhuollon valvontaohjelmaan.

Valtakunnallinen valvontaohjelma olisi osa rehujen ja elintarvikkeiden virallisesta valvonnasta annetun Euroopan parlamentin ja neuvoston asetusehdotuksen [KOM(2003) 52 lopullinen] mukaista alkutuotannosta lähtevää ja koko elintarvikkeiden tuotantoketjun kattavaa kansallista valvontasuunnitelmaa.

Ehdotus ja sen perustelut vastaavat terveydensuojelulakiin lisättäväksi ehdotettua 4a §:ää ja sen perusteluja.

11 §. Pykälän 2 momenttia ehdotetaan muutettavaksi siten, että yleisperiaatteesta poiketen toimielimellä ei olisi oikeutta siirtää 3 momentissa tarkoitettua valvontasuunnitelmaa koskevaa toimivaltaansa alaiselleen viranhaltijalle. Pykälään ehdotetaan lisättäväksi uusi 3 momentti, jossa säädettäisiin kunnan valvontasuunnitelmasta ja sen sisällöstä. Pykälään lisätäisiin myös uusi 4 momentti, jolla annettaisiin valtioneuvostolle oikeus säätää tarkemmin kunnan valvontasuunnitelmasta ja sen sisällöstä. Ehdotus ja sen perustelut vastaavat terveydensuojelulain 6 ja 7 §:ään ehdotettua muutosta ja sen perusteluja.

42 §. Pykälän 1 momenttia ehdotetaan muutettavaksi siten, että se sisältäisi säännöksen valvontasuunnitelmaa koskevan päätöksen muutoksenhausta. Ehdotus ja sen perustelut vastaavat terveydensuojelulain 56 §:n 3 momenttiin ehdotettua muutosta ja sen perusteluja.

45 §. Pykälään ehdotetaan lisättäväksi uusi 2 momentti siten, että se sisältäisi säännöksen täytäntöönpanokelpoisuudesta 11 §:n 3 momentissa tarkoitettun kunnan valvontasuunnitelmasta tehtävän päätöksen osalta. Ehdotus ja sen perustelut vastaavat terveydensuojelulain 57 §:n 2 momenttiin ehdotettua muutosta ja sen perusteluja.

50 §. Pykälän 1 momenttia ehdotetaan muutettavaksi siten, että kunnan olisi perittävä kunnan hyväksymän taksan mukainen maksu pykälässä maksulliseksi säädettyjen tehtävien suorittamisen lisäksi myös tämän lain 11 §:ssä tarkoitettuun kunnan valvontasuunnitelmaan sisältyvien tarkastuksien suorittamisesta sekä valvontasuunnitelmaan sisältyvän tarkastuksen perusteella annettujen määräysten valvonnasta silloin, kun määräysten antaminen perustuu tämän lain säännösten noudattamatta jättämiseen. Jos valvontasuunnitelman mukainen tarkastus on säädetty maksulliseksi 1 momentin kohdissa 1-6, ei tarkastusten maksullisuutta 1 momentin uuden kohdan 7 mukaan sovellettaisi, vaan maksu perittäisiin vain kohtien 1-6 mukaisesti. Tällöin vältyttäisiin samaan suoritteisiin kohdistuvasta kaksikertaisesta laskutuksesta. Muutoin ehdotus ja sen perustelut vastaavat terveydensuojelulain 50 §:ään ehdotettua muutosta ja sen perusteluja.

7.3 Elintarvikelaki

9 §. *Keskushallinto.* Lain 9 §:n 2 momenttia ehdotetaan muutettavaksi siten, että siinä täsmennettäisiin Elintarvikeviraston velvollisuutta laatia tämän lain mukaisen kunnallisen valvonnan toimeenpanon ohjaamiseksi ja yhteensovittamiseksi valtakunnallinen valvontaohjelma. Valtakunnallisen valvontaohjelman tavoitteena olisi ohjata kunnallista tämän lain mukaista valvontaa siten, että valvonta olisi valtakunnallisesti mahdollisimman yhdenmukaista.

9a §. *Valtakunnallinen valvontaohjelma.* Lakiin ehdotetaan lisättäväksi uusi 9 a §, jossa säädettäisiin tämän lain mukaisen valtakunnallisen valvontaohjelman sisällöstä sekä annettaisiin valtioneuvostolle valtuutus säätää asetus valtakunnallisen valvontaohjelman laatimisesta ja sisällöstä. Lisäksi pykälässä määriteltäisiin perusteet tämän lain mukaisen valtakunnallisen valvontaohjelman suhteesta valtakunnalliseen, koko ympäristöterveydenhuollon valvontaa koskevaan ympäristöterveydenhuollon valvontaohjelmaan.

Valtakunnallinen valvontaohjelma olisi osa rehujen ja elintarvikkeiden virallisesta valvonnasta annetun Euroopan parlamentin ja neuvoston asetusehdotuksen [KOM(2003) 52 lopullinen] mukaista alkutuotannosta lähtevää ja koko elintarvikkeiden tuotantoketjun kattavaa kansallista valvontasuunnitelmaa.

Ehdotus ja sen perustelut vastaavat terveydensuojelulakiin lisättäväksi ehdotettua 4a §:ää ja sen perusteluja.

11 §. *Paikallishallinto.* Pykälän 1 momenttia ehdotetaan muutettavaksi siten, että yleisperiaatteesta poiketen toimielimellä ei olisi oikeutta siirtää 3 momentissa tarkoitettua valvontasuunnitelmaa koskevaa toimivaltaansa alaiselleen viranhaltijalle. Pykälään ehdotetaan lisättäväksi uusi 3 momentti, jossa säädettäisiin kunnan valvontasuunnitelmas- ta ja sen sisällöstä. Pykälään lisätäisiin myös uusi 4 momentti, jolla annettaisiin valtioneuvostolle oikeus säätää tarkemmin kunnan valvontasuunnitelmasta ja sen sisällöstä. Ehdotus ja sen perustelut vastaavat terveydensuojelulain 6 ja 7 §:ään ehdotettua muutosta ja sen perusteluja.

24 §. *Kunnan viranomaisen perimät maksut.* Pykälää ehdotetaan muutettavaksi siten, että kunnan olisi perittävä kunnan hyväksymän taksan mukainen maksu pykälässä maksulliseksi säädettyjen tehtävien lisäksi myös tämän lain 11 §:ssä tarkoitetuista kunnan valvontasuunnitelman mukaisista tarkastuksista sekä valvontasuunnitelmaan sisältyvän

tarkastuksen perusteella annettujen määräysten valvonnasta silloin, kun määräysten antaminen perustuu tämän lain säännösten noudattamatta jättämiseen. Ehdotus ja sen perustelut vastaavat terveydensuojelulain 50 §:ään ehdotettua muutosta ja sen perusteluja.

41 §. Valitus. Pykälän 2 momenttia ehdotetaan muutettavaksi siten, että se sisältäisi säännöksen valvontasuunnitelmaa koskevan päätöksen muutoksenhausta. Ehdotus ja sen perustelut vastaavat terveydensuojelulain 56 §:n 3 momenttiin ehdotettua muutosta ja sen perusteluja.

42 § Täytäntöönpano. Pykälää ehdotetaan muutettavaksi siten, että se sisältäisi säännöksen päätöksen täytäntöönpanokelpoisuudesta myös 11 §:n 3 momentissa tarkoitetun kunnan valvontasuunnitelmasta tehtävän päätöksen osalta. Ehdotus ja sen perustelut vastaavat terveydensuojelulain 57 §:n 2 momenttiin ehdotettua muutosta ja sen perusteluja.

7.4 Tuoteturvallisuuslaki

Lakimuutosten perustelut vastaavat terveydensuojelulain muutosta ja sen perusteluja. Tuoteturvallisuuslain muutoksen yksityiskohtaiset perustelut on liitetty lakia kulutustavaroiden ja kuluttajapalveluksien turvallisuutta koskevaan hallituksen esitykseen (127/03), joka on mennyt Eduskunnan käsiteltäväksi 24.10.2003. Edellä mainittu hallituksen esityksen yhteenveto on mainittu tämän hallituksen esityksen yleisperusteluissa osiossa 5.1.

7.5 Laki toimenpiteistä tupakoinnin vähentämiseksi

14 §. Lain 14 §:ää ehdotetaan muutettavaksi siten, että siihen keskitettäisiin säännökset valtion viranomaisen toimeenpanemasta ohjauksesta ja valvonnasta. Lain nojalla annettujen säännösten noudattamisen yleistä johtoa koskevat 1 ja 2 momentit säilyisivät ennallaan eikä niihin ehdoteta muutoksia. Pykälään ehdotetaan lisättäväksi uusi valtakunnallista valvontaohjelman laatimista koskeva 3 momentti, jonka mukaan sosiaali- ja terveydenhuollon valvontakeskuksen tulee laatia tämän lain kunnallisen valvonnan toimeenpanon ohjaamiseksi ja yhteensovittamiseksi valtakunnallinen valvontaohjelma. Valtakunnallisen valvontaohjelman tavoitteena olisi ohjata kunnallista tämän lain mukaista valvontaa siten, että valvonta olisi valtakunnallisesti mahdollisimman yhdenmukaista.

Lisäksi pykälään ehdotetaan lisättäväksi uusi 4 momentti, jossa säädettäisiin tämän lain mukaisen valtakunnallisen valvontaohjelman sisällöstä sekä valtioneuvostolle valtuutus säätää asetus valtakunnallisen valvontaohjelman laatimisesta ja sisällöstä.

Tässä laissa tarkoitetun valtakunnallisen valvontaohjelman suhde valtakunnalliseen, koko ympäristöterveydenhuollon valvontaa koskevaan, ympäristöterveydenhuollon valvontaohjelmaan määriteltäisiin pykälään lisättäväksi ehdotetussa 5 momentissa.

Nykyinen lääninhallitusten kuntien ohjausta koskeva 3 momentti säilyisi ennallaan eikä siihen ehdoteta muutoksia.

Pykälään 14 ehdotettujen 3, 4 ja 5 momenttien muutokset ja niiden perustelut vastaavat terveydensuojelulakiin lisättäväksi ehdotettua 4a §:ää ja sen perusteluja.

14 a §. Lakiin ehdotetaan lisättäväksi uusi 14 a §, johon keskitettäisiin säännökset kunnan valvontaviranomaisen toimeenpanemasta valvonnasta. Uuden 14 a §:n 1 momentiksi siirrettäisiin nykyisen 14 §:n 4 momentti ja sitä muutettaisiin siten, että yleisperiaatteesta poiketen toimielimellä ei olisi oikeutta siirtää 3 momentissa tarkoitettua valvontasuunnitelmaa koskevaa toimivaltaansa alaiselleen viranhaltijalle. Ehdotus ja sen perustelut vastaavat terveydensuojelulain 7 §:ään ehdotettua muutosta ja sen perusteluja.

Pykälän 2 momentissa säädettäisiin kunnan valvontasuunnitelmasta ja sen sisällöstä. Pykälään lisätäisiin myös uusi 3 momentti, jolla annettaisiin valtionneuvostolle oikeus säätää tarkemmin kunnan valvontasuunnitelmasta ja sen sisällöstä. Ehdotus ja sen perustelut vastaavat terveydensuojelulain 6 §:ään ehdotettua muutosta ja sen perusteluja.

14 b §. Lakiin ehdotetaan lisättäväksi uusi 14 b §, johon keskitettäisiin säännökset muiden valtion viranomaisten toimeenpanemasta valvonnasta. Uuteen 14 b §:n 1, 2 ja 3 momenteiksi siirrettäisiin nykyisen 14 §:n 10, 11 ja momentit siinä järjestyksessä ja sellaisenaan eikä niihin ehdoteta muutoksia

25 §. Pykälän 3 momenttia ehdotetaan muutettavaksi siten, että kuntien maksujen perusteita koskeva osio poistetaan. Pykälään ehdotetaan lisättäväksi uusi 4 momentti, jossa kunnan maksujen perusteet määriteltäisiin nyt siten, että kunnan olisi perittävä kunnan hyväksymän taksan mukainen maksu tämän lain 14 §:ssä tarkoitettuun kunnan valvontasuunnitelmaan sisältyvistä tarkastuksista sekä valvontasuunnitelmaan sisältyvän tarkastuksen perusteella annettujen määräysten valvonnasta silloin, kun määräysten antaminen perustuu tämän lain säännösten noudattamatta jättämiseen. Ehdotuksen mukaan kunnan tulisi määritellä suoritteistaan perimät maksut siten, että ne vastaisivat suuruudeltaan enintään suoritteen tuottamisesta aiheutuvia kustannuksia. Ehdotus ja sen perustelut vastaavat terveydensuojelulain 50 §:ään ehdotettua muutosta ja sen perusteluja. Nykyinen 4 momentti siirtyisi 5 momentiksi eikä siihen ehdoteta muutoksia.

35 §. Pykälään ehdotetaan lisättäväksi uusi 1 momentti siten, että se sisältäisi säännöksen valvontasuunnitelmaa koskevan päätöksen muutoksenhausta. Nykyinen 1 ja 2 momentti siirtyisivät 2 ja 3 momenteiksi eikä niihin ehdoteta muutoksia. Ehdotus ja sen perustelut vastaavat terveydensuojelulain 56 §:n 3 momenttiin ehdotettua muutosta ja sen perusteluja.

7.6 Kemikaalilaki

5 § Viranomaiset keskushallinnossa. Lain 5 §:ään ehdotetaan lisättäväksi uusi valtakunnallista valvontaohjelman laatimista koskeva 3 momentti, jonka mukaan sosiaali- ja terveydenhuollon tuotevalvontakeskuksen ja Suomen ympäristökeskuksen tulee toimialueellaan laatia tämän lain kunnallisen valvonnan toimeenpanon ohjaamiseksi ja yhteensovittamiseksi valtakunnallinen valvontaohjelma. Valtakunnallisen valvontaohjelman tavoitteena olisi ohjata kunnallista tämän lain mukaista valvontaa siten, että valvonta olisi valtakunnallisesti mahdollisimman yhdenmukaista.

Pykälän 3 momentissa säädettäisiin lisäksi tämän lain mukaisen valtakunnallisen valvontaohjelman sisällöstä sekä valtioneuvostolle valtuutus säätää asetus valtakunnallisen valvontaohjelman laatimisesta ja sisällöstä. Lisäksi pykälässä määriteltäisiin perusteet tämän lain mukaisen valtakunnallisen valvontaohjelman suhteesta valtakunnalliseen, koko ympäristöterveydenhuollon valvontaa koskevaan, ympäristöterveydenhuollon valvontaohjelmaan.

Ehdotus ja sen perustelut vastaavat terveydensuojelulakiin lisättäväksi ehdotettua 4a §:ää ja sen perusteluja.

7 §. Paikalliset valvontaviranomaiset. Lain 7 §:ään ehdotetaan lisättäväksi uusi 4 momentti, jossa säädettäisiin kunnan valvontasuunnitelmasta ja sen sisällöstä. Pykälään lisätäisiin myös uusi 5 momentti, jolla annettaisiin valtioneuvostolle oikeus säätää tarkemmin kunnan valvontasuunnitelmasta ja sen sisällöstä. Ehdotus ja sen perustelut vastaavat terveydensuojelulain 6 §:ään ehdotettua muutosta ja sen perusteluja.

55 §. Muutoksenhaku. Pykälän 3 momenttia ehdotetaan muutettavaksi siten, että se sisältäisi säännöksen myös valvontasuunnitelmaa koskevan päätöksen muutoksenhausta. Valvontasuunnitelman osalta ehdotus ja sen perustelut vastaavat terveydensuojelulain 56 §:n 3 momenttiin ehdotettua muutosta ja sen perusteluja. Kunnan maksuja koskevassa taksassa hyväksytään kunnan julkisoikeudellisten maksujen perusteet, joten on asianmukaista, että muutoksenhaku tästä päätöksestä määräytyy kuntalain mukaisesti. Ehdotetun muutoksen jälkeen taksaa koskeva muutoksenhaku olisi yhdenmukainen muun ympäristöterveydenhuollon lainsäädännön kanssa.

56 §. Täytäntöönpano. Pykälää ehdotetaan lisättäväksi uusi 2 momentti siten, että se sisältäisi säännöksen päätöksen täytäntöönpanokelpoisuudesta 7 §:n 4 momentissa tarkoitettun kunnan valvontasuunnitelmasta tehtävän päätöksen osalta. Ehdotus ja sen perustelut vastaavat terveydensuojelulain 57 §:n 2 momenttiin ehdotettua muutosta ja sen perusteluja.

60 §. Maksut. Pykälän 2 momenttia ehdotetaan muutettavaksi siten, että kunnan olisi perittävä kunnan hyväksymän taksan mukainen maksu pykälässä maksulliseksi säädettyjen tehtävien lisäksi myös tämän lain 11 §:ssä tarkoitetuista kunnan valvontasuunnitelman mukaisista tarkastuksista sekä valvontasuunnitelmaan sisältyvän tarkastuksen perusteella annettujen määräysten valvonnasta silloin, kun määräysten antaminen perustuu tämän lain säännösten noudattamatta jättämiseen. Ehdotus ja sen perustelut vastaavat terveydensuojelulain 50 §:ään ehdotettua muutosta sen perusteluja.

8 TARKEMMAT SÄÄDÖKSET

Ympäristöterveydenhuollon lakien valtakunnallista valvontaohjelmaa ja kunnan valvontasuunnitelmaa koskevien valtuutussäännösten nojalla tulisi antaa valtioneuvoston asetus valtakunnallisesta valvontaohjelmasta ja kunnan valvontasuunnitelmasta. Asetusluonnoksen mukaan asetuksessa määriteltäisiin sekä valtakunnallisen valvontaohjelman että kunnan valvontasuunnitelman vähimmäisisältö. Valtakunnallisen valvontaohjelman tulisi sisältää vähintään eri tarkastustyyppien määrittelyn, näytteenottosuunnitelman, valvontakohtetyyppien riskitason arvioinnin ja niiden tarkastustiheyden sekä valvontaohjelman toteutumisen arvioinnin. Kunnan suunnitelman tulisi sisältää tarkastusten määrittelyn, näytteenottosuunnitelman, valvontakohteiden tarkastustiheyden ja suunnitelman toteutumisen arvioinnin. Asetuksenluonnoksen mukaan Elintarvikeviraston, Kuluttajaviraston ja Sosiaali- ja terveydenhuollon tuotevalvontakeskuksen tulisi laatia koko ympäristöterveydenhuollon valvonnan kattava yhteinen ympäristöterveydenhuollon valtakunnallinen valvontaohjelma.

Valtioneuvoston asetus annettaisiin terveydensuojelulain 4 a ja 6 §:n, eläimistä saatavien elintarvikkeiden elintarvikehygieniasta annetun lain 8a ja 11 §:n, elintarvikelain 9a ja 11 §:n, kulutustavaroiden ja kuluttajapalvelusten turvallisuudesta annetun lain (Hallituksen esitys 127/03) 14 ja 15 §:n, toimenpiteistä tupakoinnin vähentämiseksi annetun lain 14 ja 14 a §:n ja kemikaalilain 5 ja 7 §:n nojalla.

9 VOIMAANTULO

Lait ehdotetaan tuleviksi voimaan 1 päivänä tammikuuta 2005.

10 LAKIEHDOTUKSET

10.1 Laki terveydensuojelulain muuttamisesta

Eduskunnan päätöksen mukaisesti

muutetaan 19 päivänä elokuuta 1994 annetun terveydensuojelulain (763/1994) 7 §:n 1 momentti, 50 §:n 2 ja 3 momentti sekä 56 §:n 3 momentti, sellaisena kuin niistä ovat 7 §:n 1 momentti ja 56 §:n 3 momentti laissa 777/1996, sekä

lisätään lakiin uusi 4a §, 4 §:ään uusi 4 momentti, 6 §:ään uusi 2 ja 3 momentti ja 57 §:ään, sellaisena kuin se on mainitussa laissa 777/1996, uusi 2 momentti, seuraavasti:

4 § Ylin ohjaus ja valvonta

Sosiaali- ja terveydenhuollon tuotevalvontakeskuksen ja Elintarvikeviraston tulee toimialueellaan laatia tämän lain valvonnan toimeenpanon ohjaamiseksi ja yhteensovittamiseksi valtakunnallinen valvontaohjelma.

4a § Valtakunnallinen valvontaohjelma

Valtakunnallisessa valvontaohjelmassa on määriteltävä tarkastukset, valvontakohtetyyppien tarkastustiheydet ja annettava ohjeistus näytteenottoon. Ohjelmassa on myös esitettävä valvontakohtetyyppien riskinarvioinnin perusteet sekä menetelmät kunnan valvontasuunnitelman toteutumisen arviointia varten.

Valtioneuvoston asetuksella säädetään tarkemmin valtakunnallisen valvontaohjelman laatimisesta ja sen sisällöstä.

Tämän lain mukainen valvontaohjelma on osa ympäristöterveydenhuollon valtakunnallista valvontaohjelmaa, johon sisällytetään muut valvontaohjelmat, kuten niistä muissa laeissa säädetään.

6 § Kunnan terveydensuojelutehtävät

Kunnan tulee laatia ja hyväksyä säännöllistä valvontaa koskeva valvontasuunnitelma siten, että valvonta on laadukasta, säännöllistä ja terveyshaittoja ehkäisevää. Valvontasuunnitelman tulee sisältää vähintään tarkastusten määrittelyn, valvontakohteiden tarkastustiheyden, näytteenoton ja valvontasuunnitelman toteutumisen arvioinnin. Kunnan valvontasuunnitelmassa tulee ottaa huomioon valtakunnallinen valvontaohjelma. Valvontasuunnitelma on tarkistettava kolmen vuoden välein ja muulloinkin, milloin sitä on pidettävä tarpeellisena.

Kunnan valvontasuunnitelmaan sisältyvistä tarkastusten määrittelystä, valvontakohteitten tarkastustiheydestä, näytteenotosta ja valvontasuunnitelman toteutumisen arvioinnista säädetään tarkemmin valtioneuvoston asetuksella.

7 § Kunnan terveydensuojeluviranomainen

Kunnan terveydensuojeluun kuuluvista tehtävistä huolehtii kunnan määräämä lautakunta tai muu monijäseninen toimielin (kunnan terveydensuojeluviranomainen). Valtuusto voi antaa lautakunnalle tai toimielimelle oikeuden siirtää toimivaltaansa edelleen alaiselleen viranhaltijalle tai jaostolle. Edellisestä poiketen toimielimellä ei ole oikeutta siirtää 6 §:ssä tarkoitettua valvontasuunnitelmaa koskevaa toimivaltaansa alaiselleen viranhaltijalle.

---

50 § Maksut

Kunnan on perittävä toiminnanharjoittajalta tämän lain mukaisista kunnan käsittelemistä ilmoituksista sekä edellä 6 §:ssä tarkoitettuun kunnan valvontasuunnitelmaan sisältyvistä tarkastuksista kunnan hyväksymän taksan mukainen maksu.

Toiminnanharjoittajalta on lisäksi perittävä maksu valvontatoimenpiteistä, jotka liittyvät:

1. 6 §:ssä tarkoitettuun kunnan valvontasuunnitelmaan sisältyvän tarkastuksen perusteella annettujen määräysten valvontaan silloin, kun määräysten antaminen perustuu tämän lain säännösten noudattamatta jättämiseen;
2. 13 §:n ja 14 §:n 2 momentin nojalla tehtyjen ilmoitusten perusteella annettujen määräysten valvontaan;
3. 18 §:n nojalla tehdyn ilmoituksen perusteella annettujen määräysten valvontaan sekä 20 §:ssä edellytettyyn talousveden laadun valvontaan ja tarkkailuun; sekä
4. 29 §:ssä edellytettyyn uimaveden säännölliseen valvontaan.

---

56 § Muutoksenhaku

Muutosta 6 §:n 2 momentissa tarkoitettua valvontasuunnitelmaa sekä 51 §:n 3 momentissa tarkoitettua terveydensuojelujärjestystä ja 50 §:n 2 momentissa tarkoitettua taksaa koskevaan päätökseen haetaan noudattaen, mitä muutoksenhausta kuntalaissa (365/95) säädetään.

---

57 § Täytäntöönpano

Tämän lain 6 §:n 2 momentissa tarkoitettua valvontasuunnitelmaa koskeva päätös on muutoksenhausta huolimatta täytäntöönpanokelpoinen, ellei valitusviranomainen toisin päättä.

Tämä laki tulee voimaan 1 päivänä tammikuuta 2005. Tämän lain 4 §:ssä mainitulla virastolla tulee olla tämän lain 4a §:n mukainen valtakunnallinen valvontaohjelma valmiina 1.1.2006 mennessä. Kunnalla tulee olla tämän lain 6 §:n mukainen valvontasuunnitelma 1.1.2007 mennessä. Kunta voi aloittaa tämän lain 50 §:n 2 momentin ja 3 momentin 1 -kohdan mukaisten maksujen perimisen sen hyväksytyä valvontasuunnitelman, mutta kuitenkin aikaisintaan 1.1.2006.

10.2 Laki eläimistä saatavien elintarvikkeiden elintarvikehygieniasta annetun lain muuttamisesta

Eduskunnan päätöksen mukaisesti

muutetaan eläimistä saatavien elintarvikkeiden elintarvikehygieniasta 20 päivänä joulukuuta 1996 annetun lain (1195/1996) 8 §, 11 §, 42 § 1 momentti ja 50 §:n 1 momentti, sellaisena kuin niistä on 8 § laissa 1112/2002, ja *lisätään* uusi 8a § ja 45 §:ään uusi 2 momentti, seuraavasti:

8 §

Elintarvikevirasto ohjaa ja valvoo tämän lain ja sen nojalla annettujen säännösten ja määräysten noudattamista asianomaisen ministeriön alaisena. Elintarvikeviraston tulee laatia tämän lain valvonnan toimeenpanon ohjaamiseksi ja yhteensovittamiseksi valtakunnallinen valvontaohjelma.

8a §

Valtakunnallisessa valvontaohjelmassa on määriteltävä tarkastukset, valvontakohdetyyppien tarkastustiheydet ja annettava ohjeistus näytteenottoon. Ohjelmassa on myös esitettävä valvontakohdetyyppien riskinarvioinnin perusteet sekä menetelmät kunnan valvontasuunnitelman toteutumisen arviointia varten.

Valtioneuvoston asetuksella säädetään tarkemmin valtakunnallisen valvontaohjelman laatimisesta ja sen sisällöstä.

Tämän lain mukainen valvontaohjelma on osa ympäristöterveydenhuollon valtakunnallista valvontaohjelmaa, johon sisällytetään muut valvontaohjelmat, kuten niistä muissa laeissa säädetään.

11 §

Kunnan tehtävänä olevasta valvonnasta ja tarkastuksesta huolehtii kunnassa kunnan määräämä lautakunta tai muu monijäseninen toimielin, jota tässä laissa kutsutaan kunnan valvontaviranomaiseksi

Valtuusto voi antaa lautakunnalle tai toimielimelle oikeuden siirtää toimivaltaansa edelleen alaiselleen viranhaltijalle tai jaostolle. Edellisestä poiketen toimielimellä ei ole oikeutta siirtää jäljempänä 3 momentissa tarkoitettua valvontasuunnitelmaa koskevaa toimivaltaansa alaiselleen viranhaltijalle.

Kunnan tulee laatia ja hyväksyä säännöllistä valvontaa koskeva valvontasuunnitelma siten, että valvonta on laadukasta, säännöllistä ja terveyshaittoja ehkäisevää. Valvontasuunnitelman tulee sisältää vähintään tarkastusten määrittelyn, valvontakohteiden tarkastustiheyden, näytteenoton sekä valvontasuunnitelman toteutumisen arvioinnin. Kunnan valvontasuunnitelmassa tulee ottaa huomioon valtakunnallinen valvontaohjelma. Valvontasuunnitelma on tarkistettava kolmen vuoden välein ja muulloinkin, milloin sitä on pidettävä tarpeellisena.

Kunnan valvontasuunnitelmaan sisältyvistä tarkastusten määrittelystä, valvontakohteiden tarkastustiheydestä, näytteenotosta ja valvontasuunnitelman toteutumisen arvioinnista säädetään tarkemmin valtioneuvoston asetuksella.

42 §

Muutosta 11 §:n 3 momentissa tarkoitettua valvontasuunnitelmaa koskevaan päätökseen sekä 50 §:n 1 momentissa tarkoitettua taksaa koskevaan päätökseen haetaan noudattaen, mitä muutoksenhausta kuntalaissa (365/1995) säädetään.

45 §

Tämän lain 11 §:n 3 momentissa tarkoitettua valvontasuunnitelmaa koskeva päätös on muutoksenhausta huolimatta täytäntöönpanokelpoinen ellei valitusviranomainen toisin päättä.

50 §

Kunnan on perittävä elinkeinonharjoittajalta kunnan hyväksymän taksan mukainen maksu seuraavien tämän lain tarkoittamien tehtävien suorittamisesta:

- 5) Euroopan talousalueen tai Euroopan yhteisön ulkopuolelle eläimistä saatavia elintarvikkeita vievien laitosten valvonta siltä osin kuin vienti ostajamaan vaatimuksesta edellyttää tavallista kattavampaa valvontaa;
- 6) maidontuotantotilojen tarkastus;

- 7) lain tarkoittama muu kuin edellä 1-6 kohdissa mainittu, valvontaan liittyvä sekä edellä 11 §:ssä tarkoitettuun kunnan valvontasuunnitelmaan sisältyvä tarkastus; sekä
- 8) 11 §:ssä tarkoitettuun kunnan valvontasuunnitelmaan sisältyvän tarkastuksen perusteella annettujen määräysten valvonta silloin, kun määräysten antaminen perustuu tämän lain säännösten noudattamatta jättämiseen.

Tämä laki tulee voimaan 1 päivänä tammikuuta 2005. Tämän lain 8 §:ssä mainitulla virastolla tulee olla tämän lain 8a §:n mukainen valtakunnallinen valvontaohjelma valmiina 1.1.2006 mennessä. Kunnalla tulee olla tämän lain 11 §:n mukainen valvontasuunnitelma 1.1.2007 mennessä. Kunta voi aloittaa tämän lain 50 §:n 1 momentin 7 ja 8 -kohtien mukaisten maksujen perimisen sen hyväksytyä valvontasuunnitelman, mutta kuitenkin aikaisintaan 1.1.2006.

10.3 Laki elintarvikelain muuttamisesta

Eduskunnan päätöksen mukaisesti

muutetaan 17 päivänä maaliskuuta 1995 annetun elintarvikelain (361/1995) 9 §:n 2 momentti, 11 §, 24 §, 41 §:n 2 momentti ja 42 §, sellaisena kuin niistä ovat 11 § osittain laissa 692/2001 ja 24 § laissa 737/2001, ja *lisätään* lakiin uusi 9a § seuraavasti

9 § Keskushallinto

Elintarvikeviraston tulee laatia tämän lain valvonnan toimeenpanon ohjaamiseksi ja yhteensovittamiseksi valtakunnallinen elintarvikevalvontaohjelma.

9a § Valtakunnallinen valvontaohjelma

Valtakunnallisessa valvontaohjelmassa on määriteltävä tarkastukset, valvontakohtetyyppien tarkastustiheydet ja annettava ohjeistus näytteenottoon. Ohjelmassa on myös esitettävä valvontakohtetyyppien riskinarvioinnin perusteet sekä menetelmät kunnan valvontasuunnitelman toteutumisen arviointia varten.

Valtioneuvoston asetuksella säädetään tarkemmin valtakunnallisen valvontaohjelman laatimisesta ja sen sisällöstä.

Tämän lain mukainen valvontaohjelma on osa ympäristöterveydenhuollon valtakunnallista valvontaohjelmaa, johon sisällytetään muut valvontaohjelmat, kuten niistä muissa laeissa säädetään.

11 § Paikallishallinto

Kunnan määräämä lautakunta tai muu monijäseninen toimielin huolehtii elintarvikevalvontaan kuuluvista tehtävistä kunnan alueella. Kunnanvaltuusto voi päättää, että toimielin voi siirtää toimivaltaansa alaiselleen viranhaltijalle. Edellisestä poiketen toimielimellä ei ole oikeutta siirtää jäljempänä 3 momentissa tarkoitettua valvontasuunnitelmaa koskevaa toimivaltaansa alaiselleen viranhaltijalle.

Kunnan tulee laatia ja hyväksyä säännöllistä valvontaa koskeva valvontasuunnitelma siten, että valvonta on laadukasta, säännöllistä sekä terveyshaittoja ehkäisevää ja kuluttajia taloudellisilta tappioilta suojaavaa. Valvontasuunnitelman tulee sisältää vähintään tarkastusten määrittelyn, valvontakohteiden tarkastustiheyden, näytteenoton ja valvontasuunnitelman toteutumisen arvioinnin. Kunnan valvontasuunnitelmassa tulee ottaa huomioon valtakunnallinen valvontaohjelma. Valvontasuunnitelma on tarkistettava kolmen vuoden välein ja muulloinkin, milloin sitä on pidettävä tarpeellisena.

Kunnan valvontasuunnitelmaan sisältyvistä tarkastusten määrittelystä, valvontakohteitten tarkastustiheydestä, näytteenotosta ja valvontasuunnitelman toteutumisen arvioinnista säädetään tarkemmin valtioneuvoston asetuksella.

24 § Kunnan viranomaisen perimät maksut

Kunnan on perittävä elinkeinonharjoittajalta kunnan hyväksymän taksan mukainen maksu, joka vastaa suuruudeltaan enintään suoritteen tuottamisesta aiheutuvia kustannuksia,

- 1) elintarvikelaitoksen lupa- ja ilmoitusasioiden käsittelystä;
- 2) tämän lain 8 §:ssä tarkoitetun omavalvonnan toimivuuden valvomiseksi suoritetusta näytteiden ottamisesta ja tutkimisesta;
- 3) 11 §:ssä tarkoitettuun kunnan valvontasuunnitelmaan sisältyvistä tarkastuksista;
- 4) 11 §:ssä tarkoitettuun kunnan valvontasuunnitelmaan sisältyvän tarkastuksen perusteella annettujen määräysten valvonnasta silloin, kun määräysten antaminen perustuu tämän lain säännösten noudattamatta jättämiseen.

41 § Valitus

Muutosta 11 §:n 3 momentissa tarkoitettua valvontasuunnitelmaa sekä 24 §:ssä tarkoitettua maksua koskevaan päätökseen haetaan noudattaen, mitä muutoksenhausta kunta-laissa (365/1995) säädetään.

-----

42 § Täytäntöönpano

Valvontaviranomaisen päätöstä, joka koskee 11 §:n 3 momentissa tarkoitettua kunnan valvontasuunnitelmaa, elintarvikemääräysten vastaisen elintarvikkeen valmistuksen, maahantuonnin, maastaviennin, kaupanpidon, tarjoilu tai muun luovuttamisen kieltämistä tai rajoittamista taikka elintarvikkeen markkinoilta poistamista tai haltuunottoa, on muutoksenhausta huolimatta noudatettava, jollei valitusviranomainen toisin määrää.

Tämä laki tulee voimaan 1 päivänä tammikuuta 2005. Tämän lain 9 §:ssä mainitulla virastolla tulee olla tämän lain 9a §:n mukainen valtakunnallinen valvontaohjelma valmiina 1.1.2006 mennessä. Kunnalla tulee olla tämän lain 11 §:n mukainen valvontasuunnitelma 1.1.2007 mennessä. Kunta voi aloittaa tämän lain 24 §:n 1 momentin 3 ja 4 -kohtien mukaisten maksujen perimisen sen hyväksytyä valvontasuunnitelman, mutta kuitenkin aikaisintaan 1.1.2006.

10.4 Laki kulutustavaroiden ja kuluttajapalveluksien turvallisuudesta (HE valmisteilla)

Muiden ympäristöterveydenhuollon lakien mukaisesti valvontasuunnitelmaa ja maksullisuutta koskevista asioista säädettäisiin seuraavasti:

14 § 1 momentti

Kuluttajaviraston tulee laatia tämän lain valvonnan toimeenpanon ohjaamiseksi ja yhteensovittamiseksi valtakunnallinen valvontaohjelma. Valtakunnallisessa valvontaohjelmassa on määriteltävä tarkastukset, valvontakohdetyyppien tarkastustiheydet ja annettava ohjeistus näytteenottoon. Ohjelmassa on myös esitettävä valvontakohdetyyppien riskinarvioinnin perusteet sekä menetelmät ohjelman toteutumisen arviointia varten.

14 § 2 momentti

Valtioneuvoston asetuksella voidaan tarkemmin säätää valtakunnallisesta valvontaohjelmasta ja sen sisällöstä.

14 § 3 momentti

Tämän lain mukainen valvontaohjelma on osa ympäristöterveydenhuollon valtakunnallista valvontaohjelmaa, johon sisällytetään muut valvontaohjelmat, kuten niistä muussa laeissa säädetään

15 § 1 momentti

Kunnan tehtäväksi säädettyä kulutustavaroiden ja kuluttajapalveluksien säännöllistä valvontaa varten kunnan tulee laatia ja hyväksyä valvontasuunnitelma siten, että valvonta on laadukasta, säännöllistä sekä ehkäisee kulutustavaroihin ja kuluttajapalveluksiin liittyviä vaaroja. Valvontasuunnitelman tulee sisältää vähintään tarkastusten määrittelyn, valvontakohteiden tarkastustiheyden, näytteenoton ja valvontasuunnitelman toteutumisen arvioinnin.

15 § 2 momentti

Kunnan valvontasuunnitelmassa tulee ottaa huomioon valtakunnallinen valvontaohjelma. Valvontasuunnitelma on tarkistettava kolmen vuoden välein ja muulloinkin, milloin sitä on pidettävä tarpeellisena.

15 § 3 momentti

Kunnan valvontasuunnitelmaan sisältyvistä tarkastusten määrittelystä, valvontakohteiden tarkastustiheydestä, näytteenotosta ja valvontasuunnitelman toteutumisen arvioinnista säädetään tarkemmin valtioneuvoston asetuksella.

20 §

Kunnan on perittävä elinkeinonharjoittajalta ja muulta palvelun tarjoajalta kunnan hyväksymän taksan mukainen maksu edellä 15 §:ssä tarkoitettuun kunnan valvontasuunnitelmaan sisältyvistä tarkastuksista kunnan valvontasuunnitelman mukaisista tarkastuksista. Lisäksi kunnan on perittävä elinkeinonharjoittajalta maksu edellä 15 §:ssä tarkoitettuun kunnan valvontasuunnitelmaan sisältyvän tarkastuksen perusteella annettujen määräysten valvonnasta silloin, kun määräysten antaminen perustuu tämän lain säännösten noudattamatta jättämiseen. Kunnan tulee määritellä suoritteistaan perimät maksut siten, että ne vastaavat suuruudeltaan enintään suoritteen tuottamisesta aiheutuvia kustannuksia.

34 § 4 momentti

Edellä 15 §:n 2 momentissa tarkoitettua kunnan valvontasuunnitelmaa koskevaan päätökseen haetaan muutosta noudattaen, mitä muutoksenhausta kuntalaissa (365/95) säädetään. Valvontasuunnitelmaa koskeva päätös on muutoksenhausta huolimatta täytäntöönpanokelpoinen, ellei valitusviranomaisen toisin päättä.

35 § 1 momentti

Valvontaviranomaisen 22-30 §:n nojalla tekemää päätöstä on muutoksenhausta huolimatta noudatettava, jollei muutoksenhakuviranomaisen toisin määrää.

10.5 Laki toimenpiteistä tupakoinnin vähentämiseksi annetun lain muuttamisesta

Eduskunnan päätöksen mukaisesti

muutetaan toimenpiteistä tupakoinnin vähentämiseksi 13 elokuuta 1976 annetun lain (693/1976) 14 ja 25 §, sellaisina kuin ne ovat 14 § laeissa 487/1999 ja 498/2002 ja 25 § mainitussa laissa 498/2002, sekä

lisätään lakiin uusi 14 a ja 14 b § sekä 35 §:ään uusi 1 momentti, jolloin nykyinen 1 ja 2 momentti siirtyvät 2 ja 3 momentiksi, seuraavasti:

14 §

Tämän lain ja sen nojalla annettujen säännösten noudattamisen yleinen johto ja ohjaus kuuluu sosiaali- ja terveysministeriölle ja valvonta ja sen ohjaus Sosiaali- ja terveydenhuollon tuotevalvontakeskukselle. (14.6.2002/498)

Sosiaali- ja terveydenhuollon tuotevalvontakeskus ohjaa lääninhallituksia niille tämän lain perusteella kuuluvien tehtävien hoitamisessa. Tuotevalvontakeskus valvoo tupakkatuotteiden koostumusta, laadunvalvontaa, testauslaboratorioita sekä myyntiä ja mainontaa koskevien 5–9 §:n säännösten noudattamista. Tuotevalvontakeskukselle kuuluva testauslaboratorioiden pätevyyden ja testausmenetelmien pätevyyden valvonta tapahtuu Mittatekniikan keskuksen avustuksella. Mittatekniikan keskuksella on tässä avustustehtävissä valvontaviranomaiselle 28 §:ssä säädetyt oikeudet. (14.6.2002/498)

Sosiaali- ja terveydenhuollon tuotevalvontakeskuksen tulee laatia tämän lain valvonnan toimeenpanon ohjaamiseksi ja yhteensovittamiseksi valtakunnallinen valvontaohjelma. Valtakunnallisessa valvontaohjelmassa on määriteltävä tarkastukset, valvontakohtetyyppien tarkastustiheydet ja annettava ohjeistus näytteenottoon. Ohjelmassa on myös esitettävä valvontakohtetyyppien riskinarvioinnin perusteet sekä menetelmät kunnan valvontasuunnitelman toteutumisen arviointia varten.

Valtioneuvoston asetuksella säädetään tarkemmin valtakunnallisen valvontaohjelman laatimisesta ja sen sisällöstä.

Tämän lain mukainen valvontaohjelma on osa ympäristöterveydenhuollon valtakunnallista valvontaohjelmaa, johon sisällytetään muut valvontaohjelmat, kuten niistä muissa laeissa säädetään

Läninhallitus ohjaa kuntia tämän lain ja sen nojalla annettujen säännösten ja määräysten toimeenpanossa läänin alueella

14 a §

Kunta valvoo alueellaan tämän lain ja sen nojalla annettujen säännösten noudattamista. Kunnan alueella tämän lain mukaisista tehtävistä huolehtii kunnan määräämä toimielin. Kunnanvaltuusto voi päättää, että toimielin voi siirtää toimivaltaansa alaiselleen viranhaltijalle. Edellisestä poiketen toimielimellä ei ole oikeutta siirtää jäljempänä 3 momen-

tissa tarkoitettua valvontasuunnitelmaa koskevaa toimivaltaansa alaiselleen viranhaltijalle.

Kunta voi sopia toisen kunnan tai kuntayhtymän kanssa, että kunnalle tai sen viranomaiselle tässä laissa säädetty tehtävä annetaan virkavastuulla toisen kunnan tai kuntayhtymän viranhaltijan hoidettavaksi. Kuntayhtymä voi tehdä toisen kuntayhtymän kanssa edellä tarkoitettun sopimuksen, jos siihen on kuntayhtymän jäsenkuntien suostumus. Kunnan tämän lain nojalla järjestämään toimintaan sovelletaan sosiaali- ja terveydenhuollon suunnittelusta ja valtiosuudesta annettua lakia (733/1992), jollei lailla toisin säädetä. (14.6.2002/498)

Kunnan tulee laatia ja hyväksyä säännöllistä valvontaa koskeva valvontasuunnitelma siten, että valvonta on laadukasta, säännöllistä ja terveyshaittoja ehkäisevää. Valvontasuunnitelman tulee sisältää vähintään tarkastusten määrittelyn, valvontakohteiden tarkastustiheyden, näytteenoton ja valvontasuunnitelman toteutumisen arvioinnin. Kunnan valvontasuunnitelmassa tulee ottaa huomioon valtakunnallinen valvontaohjelma. Valvontasuunnitelma on tarkistettava kolmen vuoden välein ja muulloinkin, milloin sitä on pidettävä tarpeellisena.

Kunnan valvontasuunnitelmaan sisältyvistä tarkastusten määrittelystä, valvontakohteiden tarkastustiheydestä, näytteenotosta ja valvontasuunnitelman toteutumisen arvioinnista säädetään tarkemmin valtioneuvoston asetuksella.

14 b §

Jollei tässä laissa säädetä toisin, tupakoinnin kieltämistä ja sen rajoittamista koskevien 12 §:n 5 ja 6 kohdan ja 13 §:n 3 momentin säännösten noudattamista työyhteisössä valvovat työsuojeluviranomaiset siten kuin siitä säädetään työsuojelun valvonnasta ja muutoksenhausta työsuojeluasioissa annetussa laissa (131/1973). (14.6.2002/498)

Tulli valvoo tämän lain 10 a §:n 1 momentissa tarkoitettun maahantuontikiellon noudattamista.

Tämän lain 12 §:n 3 kohdan noudattamista yleisissä tilaisuuksissa valvoo poliisi.

25 §

Tämän lain mukaisesta asian käsittelystä valtion viranomaisessa voidaan periä maksu, jonka suuruutta määrätessä noudatetaan, mitä valtion maksuperustelaissa (150/1992) säädetään. Tarkemmat säännökset maksuista annetaan sosiaali- ja terveysministeriön asetuksella.

Kunnan on perittävä elinkeinonharjoittajalta kunnan hyväksymän taksan mukainen maksu edellä 14 a §:ssä tarkoitettuun kunnan valvontasuunnitelmaan sisältyvistä kunnan valvontasuunnitelman mukaisista tarkastuksista. Lisäksi kunnan on perittävä toiminnanharjoittajalta maksu edellä 14 a §:ssä tarkoitettuun kunnan valvontasuunnitelmaan sisältyvän tarkastuksen perusteella annettujen määräysten valvonnasta silloin, kun mää-

räysten antaminen perustuu tämän lain säännösten noudattamatta jättämiseen. Kunnan tulee määritellä suoritteistaan perimät maksut siten, että ne vastaavat suuruudeltaan enintään suoritteiden tuottamisesta aiheutuvia kustannuksia.

35 §

Muutosta 14a §:n 2 momentissa tarkoitettua valvontasuunnitelmaa sekä 25 §:n 4 momentissa tarkoitettua taksaa koskevaan päätökseen haetaan noudattaen, mitä muutoksenhausta kuntalaissa (365/95) säädetään.

Tämä laki tulee voimaan 1 päivänä tammikuuta 2005. Tämän lain 14 §:ssä mainitulla virastolla tulee olla tämän lain 14 §:n mukainen valtakunnallinen valvontaohjelma valmiina 1.1.2006 mennessä. Kunnalla tulee olla tämän lain 14 a §:n mukainen valvontasuunnitelma 1.1.2007 mennessä. Kunta voi aloittaa tämän lain 25 §:n mukaisten maksujen perimisen sen hyväksytyä valvontasuunnitelman, mutta kuitenkin aikaisintaan 1.1.2006.

10.6 Laki kemikaalilain muuttamisesta

Eduskunnan päätöksen mukaisesti

muutetaan 14 päivänä kesäkuuta 1989 annetun kemikaalilain (744/1989) 5 §, 55 §:n 3 momentti ja 60 §:n 2 momentti, sellaisena kuin ne ovat 5 § osaksi laeissa 1073/1995 ja 57/1999, 55 §:n 3 momentti ja 60 §:n 2 momentti mainitussa laissa 57/1999, sekä *lisätään* lakiin 7 §:ään, sellaisena kuin se on laissa 696/2001, uusi 4 ja 5 momentti ja 56 §:ään, sellaisena kuin se on laissa 1198/1999, uusi 2 momentti, seuraavasti:

5 § Valvontaviranomaiset keskushallinnossa

Tämän lain ja sen nojalla annettujen säännösten ja määräysten toimeenpanon ja valvonnan valtakunnallinen ohjaus kuuluu:

- 1) Sosiaali- ja terveydenhuollon tuotevalvontakeskukselle kemikaalien aiheuttamien terveyshaittojen sekä palo- ja räjähdysvaarojen ehkäisemisen ja torjumisen osalta; sekä
- 2) Suomen ympäristökeskukselle kemikaalien aiheuttamien ympäristöhaittojen ehkäisemisen ja torjumisen osalta.

Turvatekniikan keskukselle kuuluu kuitenkin terveydelle ja ympäristölle vaarallisten kemikaalien teollista käsittelyä ja varastointia koskevien säännösten ja määräysten noudattamista koskeva ylin valvonta.

Sosiaali- ja terveydenhuollon tuotevalvontakeskuksen ja Suomen ympäristökeskuksen tulee toimialueellaan laatia tämän lain valvonnan toimeenpanon ohjaamiseksi ja yhteen-

sovittamiseksi valtakunnallinen valvontaohjelma. Valtakunnallisessa valvontaohjelmassa on määriteltävä tarkastukset, valvontakohdetyyppien tarkastustiheydet ja annettava ohjeistus näytteenottoon. Ohjelmassa on myös esitettävä valvontakohdetyyppien riskinarvioinnin perusteet sekä menetelmät kunnan valvontasuunnitelman toteutumisen arviointia varten.

Valtioneuvoston asetuksella säädetään tarkemmin valtakunnallisesta valvontaohjelmasta ja sen sisällöstä.

Tämän lain mukainen valvontaohjelma on osa ympäristöterveydenhuollon valtakunnallista valvontaohjelmaa, johon sisällytetään muut valvontaohjelmat, kuten niistä muussa laeissa säädetään

7 § Paikalliset valvontaviranomaiset

Kunnan kemikaalivalvontaviranomaiselle säädettyä säännöllistä valvontaa varten kunnan tulee laatia ja hyväksyä valvontasuunnitelma siten, että valvonta on laadukasta, säännöllistä, terveys- ja ympäristöhaittoja sekä omaisuusvahinkoja ehkäisevää. Valvontasuunnitelman tulee sisältää vähintään tarkastusten määrittelyn, valvontakohteiden tarkastustiheyden, näytteenoton ja sekä valvontasuunnitelman toteutumisen arvioinnin. Kunnan valvontasuunnitelmassa tulee ottaa huomioon valtakunnallinen valvontaohjelma. Valvontasuunnitelma on tarkistettava kolmen vuoden välein ja muulloinkin, milloin sitä on pidettävä tarpeellisena.

Kunnan valvontasuunnitelmaan sisältyvistä tarkastusten määrittelystä, valvontakohteiden tarkastustiheydestä, näytteenotosta ja valvontasuunnitelman toteutumisen arvioinnista säädetään tarkemmin valtioneuvoston asetuksella.

55 § Muutoksenhaku

Muun viranomaisen tämän lain nojalla antamaan päätökseen haetaan muutosta siten kuin hallintolainkäyttölaissa (586/1996) säädetään. Edellä 7 §:n 4 momentissa tarkoitettua valvontasuunnitelmaa ja jäljempänä 60 §:n 2 momentissa tarkoitettua taksaa koskevaan päätökseen haetaan muutosta noudattaen, mitä muutoksenhausta kuntalaissa (365/1995) säädetään.

56 § Täytäntöönpano

Tämän lain 7 §:n 4 momentissa tarkoitettua valvontasuunnitelmaa koskeva päätös on muutoksenhausta täytäntöönpanokelpoinen ellei valitusviranomainen toisin päättä.

60 § Maksut

Kunnan on perittävä toiminnanharjoittajalta tämän lain mukaisista kunnan kemikaali-valvontaviranomaisen tai sen alaisen viranhaltijan käsittelemistä ilmoituksista sekä edellä 7 §:ssä tarkoitettuun kunnan valvontasuunnitelmaan sisältyvistä kunnan valvontasuunnitelman mukaisista tarkastuksista kunnan hyväksymän taksan mukainen maksu. Lisäksi kunnan on perittävä toiminnanharjoittajalta maksu edellä 7 §:ssä tarkoitettuun kunnan valvontasuunnitelmaan sisältyvän tarkastuksen perusteella annettujen määräysten valvonnasta silloin, kun määräysten antaminen perustuu tämän lain säännösten noudattamatta jättämiseen. Kunnan tulee määritellä suoritteistaan perimät maksut siten, että ne vastaavat suuruudeltaan enintään suoritteen tuottamisesta aiheutuvia kustannuksia.

Tämä laki tulee voimaan 1 päivänä tammikuuta 2005. Tämän lain 5 §:ssä mainitulla virastolla tulee olla tämän lain 5 §:n mukainen valtakunnallinen valvontaohjelma valmiina 1.1.2006 mennessä. Kunnalla tulee olla tämän lain 7 §:n mukainen valvontasuunnitelma 1.1.2007 mennessä. Kunta voi aloittaa tämän lain 60 §:n mukaisten maksujen perimisen sen hyväksytyä valvontasuunnitelman, mutta kuitenkin aikaisintaan 1.1.2006 jälkeen.

VALTIONEUVOSTON ASETUSLUONNOS VALVONTAOHJELMASTA JA VALVONTASUUNNITELMASTA SEKÄ NIIDEN SISÄLLÖSTÄ KOSKIEN YMPÄRISTÖTERVEYDENHUOLTOON LIITTYVÄN LAINSÄÄDÄNNÖN TOIMEENPANO

Valtioneuvoston päätöksen mukaisesti, joka on tehty sosiaali- ja terveysministeriön esittelystä, säädetään terveydensuojelulain (463/1994) 4 a §:n 2 momentin ja 6 §:n 2 momentin, eläimistä saatavien elintarvikkeiden elintarvikehygieniasta annetun lain (1195/1996) 8 a §:n 2 momentin ja 11 §:n 3 momentin, elintarvikelain (361/1995) 9 a §:n 2 momentin ja 11 §:n 3 momentin, kulutustavaroiden ja kuluttajapalvelusten turvallisuudesta annetun lain (Hallituksen esitys 127/03) 14 §:n 2 momentti ja 15 §:n 3 momentin, toimenpiteistä tupakoinnin vähentämiseksi annetun lain (693/1976) 14 §:n 4 momentin ja 14 a §:n 4 momentin sekä kemikaalilain (744/1989) 5 §:n 4 momentin ja 7 §:n 4 momentin nojalla sellaisena kuin ne ovat terveydensuojelulain 4 a §:n 2 momentti ja 6 §:n 2 momentti laissa (xxx/200x), eläimistä saatavien elintarvikkeiden elintarvikehygieniasta annetun lain 8 a §:n 2 momentti ja 11 §:n 3 momentti laissa (xxx/200x), elintarvikelain 9 a §:n 2 momentti ja 11 §:n 3 momentti laissa (xxx/200x), kulutustavaroiden ja kuluttajapalvelusten turvallisuudesta annetun lain 14 §:n 2 momentti ja 15 §:n 3 momentti laissa (xxx/200x), toimenpiteistä tupakoinnin vähentämiseksi annetun lain 14 §:n 4 momentti ja 14 a §:n 4 momentti laissa (xxx/200x) sekä kemikaalilain 5 §:n 4 momentti ja 7 §:n 4 momentti laissa (xxx/200x):

1 §

Soveltamisala ja tavoitteet

Tätä asetusta sovelletaan ympäristöterveydenhuollon lainsäädännön tarkoittaman valtakunnallisen valvontaohjelman sekä kunnan valvontasuunnitelman laatimiseen.

Asetuksen tavoitteena on yhdenmukaistaa ympäristöterveydenhuollon lainsäädännössä tarkoitettujen kunnallisten valvontaviranomaisten suorittamaa valvontaa.

2 §

Määritelmät

Tässä asetuksessa tarkoitetaan:

1. *ympäristöterveydenhuollon lainsäädännöllä* terveydensuojelulakia (763/1994), eläimistä saatavien elintarvikkeiden elintarvikehygieniasta annettua lakia, hygienialaki (1195/1996), elintarvikelakia (361/1995), tuoteturvallisuuslakia (914/1986), toimenpiteistä tupakoinnin vähentämiseksi annettua lakia, tupakkalaki (693/1976) sekä kemikaalilakia (744/1989);
2. *valtakunnallisella valvontaohjelmalla* terveydensuojelulain 4 a §:n , hygienialain 8 a §:n elintarvikelain 9 a §:n, kulutustavaroiden ja kuluttajapalvelusten turvallisuudesta annetun lain 14 §:n, tupakkalain 14 §:n ja kemikaalilain 5 §:n mukaista valtakunnallista valvontaohjelmaa;

3. *kunnan valvontasuunnitelmalla*, terveydensuojelulain 6 §:n , hygienialain 11 §:n elintarvikelain 11 §:n; kulutustavaroiden ja kuluttajapalvelusten turvallisuudesta annetun lain 15 §:n, tupakkalain 14 a §:n ja kemikaalilain 7 §:n mukaista kunnan valvontasuunnitelmaa;
4. *tarkastuksella* valvontakohteeseen valvontaviranomaisen tai hänen valtuuttamansa ulkopuolisen valvontaelimen toimesta säännöllisesti ja ennalta suunnitellusti tekemää tarkastusta, jossa arvioidaan kohteen vaatimuksenmukaisuus. Tarkastukset voivat sisältää näytteiden ottoa ja mittauksia kohteen, kohteessa harjoitettavan toiminnan tai siellä valmistettavien tuotteiden taikka tarjottavien palveluiden terveyshaittojen ja turvallisuuden arvioimiseksi.
5. *valvontakohdetyypillä* valvontakohteita, joiden toiminnot vastaavat luonteeltaan ja laajuudeltaan toisiaan;
6. *riskiluokalla* sitä luokkaa, johon valvontakohdetyyppi luokitellaan kohdetyypissä harjoitettavasta toiminnasta ja siellä valmistettavista tuotteista ihmiselle mahdollisesti aiheutuvan riskin perusteella; sekä
7. *tarkastustiheydellä* sitä kuinka usein valvontakohteessa toimeenpannaan tarkastuksia vuodessa.

3 §

Valtakunnallisen valvontaohjelman laatiminen

Elintarvikeviraston, kuluttajaviraston, sosiaali- ja terveydenhuollon tuotevalvontakeskuksen ja Suomen ympäristökeskuksen tulee laatia ympäristöterveydenhuollon lainsäädännön edellyttämän valvonnan kattava yhteinen valtakunnallinen valvontaohjelma. Valvontaohjelmaa laadittaessa on kuultava kuntien edustajia. Elintarvikevirasto vastaa yhteisen valtakunnallisen valvontaohjelman valmistelun aloittamisesta.

4 §

Valtakunnallisen valvontaohjelman vähimmäisisältö

Valtakunnallisen valvontaohjelman tulee sisältää vähintään seuraavaa:

1. tarkastusten määrittely;
2. valvontakohdetyyppien riskiarvioinnin perusteet ja riskiluokitus sekä valvontakohdetyyppien tarkastustiheys;
3. näytteenoton ohjaus ja keskusvirastojen toimesta tapahtuva näytteenotto;
4. kunnan valvontasuunnitelman toteutumisen arviointimenetelmät; sekä
5. raportointiohje.

5 §

Kunnan valvontasuunnitelman vähimmäisisältö

Kunnan valvontasuunnitelman tulee sisältää vähintään seuraavaa:

1. tarkastusten määrittely;
2. valvontakohteiden tarkastustiheys;
3. kunnan toimesta tapahtuva näytteenotto; sekä
4. suunnitelman toteutumisen arviointi.

6 §

Tarkastuksen määrittely

Tarkastusten määrittelystä tulee käydä ilmi, minkä lain mukaisia ja mitä toimenpiteitä valvontakohtetyyppeihin ja valvontakohteisiin tehtävät tarkastukset sisältävät. Tarkastus voi sisältää useiden ympäristöterveydenhuollon lakien mukaisia toimenpiteitä.

7 §

Valvontakohtetyypin riskiluokitus ja tarkastustiheys

Valvontakohtetyypin riskiluokka määritellään sen aiheuttaman riskin perusteella. Riskiluokan määrittelyssä tulee ottaa huomioon toiminnan laajuus ja sen luonne.

Valvontakohtetyypin tarkastustiheys tulee määrittää sen riskiluokituksen perusteella.

8 §

Valvontakohteen tarkastustiheys

Yksittäisen valvontakohteen tarkastustiheyden määrittelyssä tulee valvontakohtetyypille arvioidun riskiluokan lisäksi ottaa huomioon ainakin seuraavat seikat:

1. omavalvonnan taso;
2. henkilökunnan asiantuntemus; sekä
3. kohteen tilat ja varustuksen kunto.

9 §

Näytteenotto

Kunnan valvontasuunnitelman tulee sisältää vähintään ympäristöterveydenhuoltoon liittyvässä lainsäädännössä valvontaviranomaisen suoritettavaksi säädetty näytteenotto sekä maininta näytteet analysoivasta laboratorion.

10 §

Kunnan valvontasuunnitelman toteutumisen arviointi

kunnan tulee arvioida valvontasuunnitelman toteutuminen vuosittain. Arviointi tulee tehdä ainakin seuraavien tekijöiden osalta:

1. tarkastusten määrä valvontakohtetyypeittäin;
2. tarkastusten kattavuus;
3. näytteiden määrä kohtetyypeittäin; sekä
4. valvonnasta saadut tulot.

Kunnan tulee toimittaa hyväksymänsä seuraavan vuoden valvontasuunnitelma lääninhallitukselle kunkin kalenterivuoden loppuun mennessä. Valvontasuunnitelman toteutumisen arvioinnin tulokset tulee toimittaa lääninhallitukselle siten, kuin siitä valtakunnallisessa valvontaohjelmassa mainitaan.

11 §

Voimaantulo

Tämä asetus tulee voimaan 1 päivänä tammikuuta 2005.

PERUSTELUT

Valtioneuvoston asetus valvontaohjelmasta ja valvontasuunnitelmista sekä niiden sisällöstä koskien ympäristöterveydenhuoltoon liittyvän lainsäädännön toimeenpanoa

11 NYKYTILA JA KÄYTÄNTÖ

11.1 Lainsäädäntö ja valvontaorganisaatio

Yksilön ja hänen elinympäristönsä terveydensuojelu on osa kansanterveystyötä. Kansanterveyslaki (66/1972) on alusta alkaen koskenut myös ympäristöterveydenhuoltoa, mutta vuonna 1997 kansanterveislain muutoksen (1131/1997) yhteydessä kansanterveyslakiin otettiin käsite ”ympäristöterveydenhuolto”, jolla tarkoitetaan yksilön ja hänen elinympäristönsä terveydensuojelua. Edellä mainittua kansanterveislain muutosta koskevan hallituksen esityksen (HE 162/1997) perusteluissa ympäristöterveydenhuoltoon luetaan kuuluvaksi seuraavat lait: terveydensuojelulaki (763/1994), elintarvikelaki (361/1995), eläimistä saatavien elintarvikkeiden elintarvikehygieniasta annettu laki (1195/1996, myöhemmin hygienialaki), tuoteturvallisuuslaki (914/1986) ja eläinlääkintähuoltolaki (685/1990).

Ensisijainen vastuu ympäristöterveydenhuoltoon liittyvän lainsäädännön toimeenpanosta on kunnilla. Ympäristöterveydenhuollon tehtäväkenttä on kunnissa erittäin laaja. Kunnan ympäristöterveydenhuollon toimeenpantavaksi kuuluu edellä mainittujen ympäristöterveydenhuollon erityislakien lisäksi usein myös kemikaalilaki (744/1989) ja toimenpiteistä tupakoinnin vähentämiseksi annettu laki (693/1976, myöhemmin tupakkalaki) alemmanasteisine säädöksineen. Tämän lisäksi monissa kunnissa ympäristöterveydenhuollon viranhaltijoiden työpanoksesta kuluu osa eläintautilain (55/1980), eläinsoojelulain (247/1996) sekä Euroopan yhteisön yhteisen maatalouspolitiikan täytäntöönpanosta annetun lain (1100/1994) mukaisiin tehtäviin.

Jäljempänä tässä esityksessä ympäristöterveydenhuoltoon liittyvällä lainsäädännöllä tarkoitetaan ympäristöterveydenhuollon lakien (lukuun ottamatta eläinlääkintähuoltolakia) lisäksi tupakkalakia ja kemikaalilakia sekä niiden nojalla annettuja alempiasteisia säännöksiä.

Valtionhallinnon tehtävänä on vastata valvonnan johdosta, suunnittelusta ja toimeenpanon yhdenmukaisuudesta maassamme. Valvonnan ylin johto on jaettu ministeriöiden kesken seuraavasti:

Terveysuojelulaki	Sosiaali- ja terveysministeriö
Elintarvikelaki	Kauppa ja teollisuusministeriö
Hygienialaki	Maa ja metsätalousministeriö
Tuoteturvallisuuslaki	Kauppa ja teollisuusministeriö
Tupakkalaki	Sosiaali- ja terveysministeriö
Kemikaalilaki	Sosiaali- ja terveysministeriö

Ministeriöiden alaiset keskusvirastot suunnittelevat, ohjaavat ja valvovat ympäristöterveydenhuoltoa valtakunnallisesti omilla toimialueillaan seuraavasti:

Elintarvikevirasto (EVI)	elintarvikelaki, hygienialaki ja terveydensuojelulain 8 luku (yleinen elintarvikehygieniä)
Kuluttajavirasto (KUV)	tuoteturvallisuuslaki
Sosiaali- ja terveydenhuollon tuotevalvontakeskus (STTV)	Terveysuojelulaki, tupakkalaki, kemikaalilaki (terveyshaitat)
Suomen ympäristökeskus (SYKE)	Kemikaalilaki (ympäristöhaitat)

Lisäksi lääninhallitus ohjaa ja valvoo annettujen säännösten ja määräysten noudattamista läänin alueella.

11.2 Kunnallisen valvonnan ohjaus

Osa edellä mainituista keskusvirastoista on kuntien ohjauksessa pyrkinyt siihen, että kuntien viranomaisvalvonta olisi suunnitelmallista ja, että se perustuisi vuosittain laadittavaan valvontasuunnitelmaan. Ympäristöterveydenhuollon tärkein tehtävä on ennalta ehkäistä ympäristöstä ihmiseen kohdistuvia terveyshaittoja. Ennalta ehkäisevän työn kannalta on tärkeää, että valvontaviranomaisten toimeenpanema säännöllinen valvonta on hyvin suunniteltua, kattavaa ja oikein kohdennettua. Jotta kunnat voivat tehdä oikein kohdennetun valvonnan sisältävän valvontasuunnitelman, niiden tulee arvioida valvontakohteiden mahdolliset riskit ja priorisoida valvonta tämän riskeihin perustuvan kohteiden kokonaisarvioinnin perusteella. Kohteiden riskinarviointiin ja valvontasuunnitelmien laatimiseen kunnat tarvitsevat keskusvirastojen yhdenmukaista, selkeää ja täsmällistä ohjausta.

Ympäristöterveydenhuollon lainsäädännössä ei kuitenkaan ole suoranaisia säännöksiä kunnan valvontasuunnitelmien laatimisesta. Elintarvikelain 9 §:ssä Elintarvikevirasto veloitetaan antamaan vuosittain viranomaisille ohjeellisena noudatettavan elintarvikevalvontaohjelman. Vuodesta 1998 Elintarvikevirasto on vuosittain laatinut kansallisen elintarvikevalvontaohjelman ja toimittanut sen kuntiin ja lääneihin toteutettavaksi. Elintarvikevalvontaohjelmaan on elintarvikelain mukaisen valvonnan lisäksi sisällytetty ohjeistusta myös terveydensuojelulain ja hygienialain mukaisesta elintarvikevalvonnasta. Elintarvikeviraston kansallinen valvontaohjelma on sisältänyt muun muassa seuraavia asioita:

- valvontakohteet
- riskiarviointi
- tarkastussuunnitelma
- näytteenottosuunnitelma
- terveysvaaratilanteiden ja epidemioiden selvittäminen
- seuranta

Kuluttajavirasto on toimeenpannut lainsäädännön edellyttämän kunnan valvonnan ohjauksen organisoimalla vuosittain yhteistyössä lääninhallitusten kanssa kulutustavaroiden tai kuluttajapalveluksien valvontaprojekteja sekä laatinut kunnille erillisiä ohjeita kulutustavaroiden ja kuluttajapalveluksien valvonnasta. Varsinaisia ohjetta tuoteturvallisuuslain mukaisen valvonnan kokonaisvaltaisesta valvontasuunnitelmasta Kuluttajavirasto ei ole kunnille kuitenkaan antanut.

STTV on ohjannut kunnan kemikaalivalvontaviranomaisen ja tupakkalain mukaisen valvontaviranomaisten toimintaa organisoimalla myös yhteistyössä lääninhallitusten kanssa kunnan viranomaisten toimeenpanemia vuosittain vaihtuvia valvontaprojekteja. Myöskään STTV ei ole laatinut kunnille ohjeellista koko valvontaa käsittävää valtakunnallista valvontasuunnitelmaa.

SYKE:n kuntia ohjaava toiminta on rajoittunut lähinnä kemikaalien aiheuttamien ympäristöhaittojen ehkäisemistä ja torjuntaa koskevan neuvonnan ja koulutuksen järjestämiseen. Kemikaalilain 5 §:ssä ei ole selkeästi säädetty STTV:n ja SYKE:n velvollisuudesta ohjata kunnan valvontaviranomaisia lain toimeenpanossa. Tästä johtuen ohjauksen toteutuksen laajuus on jäänyt näiden viranomaisten omaan harkintaan.

Tuoteturvallisuus- ja kemikaalilain piiriin kuuluvia valvottavia tuotteita on markkinoilla runsaasti. Tästä johtuen niitä koskeva valvonta sopii hyvin pääasiassa keskushallintojohtoisesti ja projektiluontoisesti toimeenpantavaksi. Kuluttajapalveluksia koskeva valvonta sen sijaan tulisi toteuttaa kunnissa näihin kohteisiin säännöllisesti tehtävin tarkastuksin. Tarkastustiheys tulisi määrittää edellä mainitulla kohteiden riskeihin perustuvalla kokonaisarviolla.

11.3 Kunnan valvontasuunnitelmat

Kunnissa elintarvikevalvonnan tai muun ympäristöterveydenhuollon valvonnan suunnitelmien tekeminen on ollut vaihtelevaa. Joissakin kunnissa ennalta ehkäisevä valvonta suunnitellaan ennakolta hyvin tarkkaan ja toisissa kunnissa taas ei ole minkäänlaista suunnitelmaa siitä, mitkä ovat esimerkiksi seuraavan vuoden valvonnan tärkeimmät alueet. Suurimpana syynä kuntien erilaiseen toimintaa voidaan pitää kuntien erilaisia ympäristöterveydenhuollon henkilöstöresursseja sekä suunnitelmien tekemisen ohjauksen puutteellisuutta. Kuntien näkökulmasta keskusvirastojen valvontasuunnitelmien laatimista koskeva ohjaus on ollut hajanaista ja riittämätöntä.

Edellä kuvatun perusteella kunnan ympäristöterveydenhuoltoon liittyvän valvonnan suunnitelmallisuuden parantamiseksi ja valvonnan aikaisempaa selkeämmin priorisointiseksi kuntiin tarvitaan vuosittain laadittavat valvontasuunnitelmat. Valvontasuunnitelmien laatimiseksi kunnat tarvitsevat kuitenkin keskusvirastojen selkeää ja yhdenmukaista ohjausta. Kuntien valvontasuunnitelmien laatimisen ohjaus voitaisiin yhdistää keskusvirastojen oman toiminnan suunnitteluun liittyviin valtakunnallisiin valvontaohjelmiin.

12 EHDOTETUT MUUTOKSET

Esitetään säädettäväksi uusi valtioneuvoston asetus valvontaohjelmista ja valvontasuunnitelmista sekä niiden sisällöstä koskien ympäristöterveydenhuollon lainsäädännön toimeenpanoa.

12.1 Yksityiskohtaiset perustelut

1 §. Soveltamisala ja tavoitteet. Asetusta sovellettaisiin ympäristöterveydenhuollon lainsäädännön edellyttämien sekä valtakunnallisten valvontaohjelmien että kuntien valvontasuunnitelmien laatimiseen. Kunnan valvontasuunnitelma olisi myös osa paikallista valvontasuunnitelmaa, josta säädetään Euroopan yhteisön Parlamentin ja Neuvoston rehun ja elintarvikkeiden valvonnasta annetussa asetuksessa.

Asetuksen tavoitteena olisi lisätä ympäristöterveydenhuollossa toimivien keskushallintoviranomaisten yhteistyötä kunnan ympäristöterveydenhuollon ohjauksessa. Lisäksi asetuksen tavoitteena olisi yhdenmukaistaa ja tehostaa ympäristöterveydenhuoltoon liittyvässä lainsäädännössä tarkoitettujen kunnallisten valvontaviranomaisten suorittamaa valvontaa. Kunnan valvontasuunnitelmat auttaisivat kuntia myös resurssien kohdentamisessa ja kehittämisessä sekä yleensäkin henkilöstöpolitiikan laadinnassa.

2 §. Määritelmät. Pykälässä määriteltäisiin asetustekstissä käytettävät yleisesti ympäristöterveydenhuoltoon liittyvässä lainsäädännössä toistaiseksi vakiintumattomat käsitteet.

3§. Valtakunnallisen valvontaohjelman laatiminen. Pykälässä veloitettaisiin keskusvirastot (Elintarvikevirasto, Kuluttajavirasto, Sosiaali- ja terveydenhuollon tuotevalvontakeskus ja Suomen ympäristökeskus) yhteistyössä laatimaan ympäristöterveydenhuoltoa koskeva valvontaohjelma kuntien ympäristöterveydenhuollon valvonnan ohjaamiseksi.

Tarkoituksena olisi, että kukin keskusvirasto erikseen laatisi omalla toimialueellaan ehdotuksen valvontaohjelmaksi, jonka perusteet ja sisältörunko olisivat yhdenmukaisia ja virastojen kesken yhteisesti sovittuja. Ympäristöterveydenhuollon valtakunnallinen valvontaohjelma koottaisiin keskusvirastojen laatimista valvontaohjelmista yhteisesti sovittujen periaatteiden mukaisesti. Kunnissa, toisin kuin valtiolla, ympäristöterveydenhuollon tehtävät ovat yleensä yhdessä ja samassa yksikössä. Tästä johtuen yhtenäinen ja keskitetysti kuntiin toimitettavan kuntia ohjaavan ympäristöterveydenhuollon valvontaohjelman laatiminen on kuntien resurssien mitoituksen ja kohdentamisen kannalta tärkeää. Kunnallisen valvontayksikön toiminnan suunnittelu ja kunnan valvontasuunnitelman laatiminen helpottuisi, kun kuntien käytettävissä olisi yksi yhtenäinen ympäristöterveydenhuollon valtakunnallinen valvontaohjelma. Tärkeää olisi myös, että keskusvirastot suhteuttaisivat ympäristöterveydenhuollon valtakunnallisessa valvontaohjelmassa ympäristöterveydenhuollon valvontakohteiden, kohteissa harjoitettavien toimintojen ja kohteissa valmistettavien tuotteiden riskit toisiinsa.

Jotta kuntien valvontaviranomaisten asiantuntemus tulisi huomioon otetuksi, tulisi keskusvirastojen kuulla kuntien edustajia valvontaohjelmaa laadittaessa.

Pykälässä velvoitettaisiin lisäksi Elintarvikevirasto toimimaan valtakunnallisen valvontaohjelman valmistelun ja vuosittain tapahtuvan ohjelman tarkistuksen aloittajana. Velvoite tarkoittaisi ensisijaisesti sitä, että Elintarvikeviraston vastuulla olisi alkuvaiheessa ympäristöterveydenhuollon valtakunnallisessa ohjelmassa sovellettavien yhteisten periaatteiden laatimisen käynnistävä asianomaisten keskusvirastojen koolle kutsuminen. Vuosittain, esimerkiksi kesäkuun loppuun mennessä, Elintarvikeviraston tehtävänä olisi käynnistää neuvottelut keskusvirastojen kesken yhteisen ympäristöterveydenhuollon valtakunnallisen valvontaohjelman säännöllisestä tarkistamisesta.

4 §. Valtakunnallisen valvontaohjelman vähimmäisisältö. Pykälän mukaan valtakunnallisen valvontaohjelman tulisi sisältää vähintään tarkastusten määrittelyn, valvontakohtetyyppien riskinarvioinnin perusteet ja riskiluokituksen sekä valvontakohtetyyppien tarkastustiheyden, valtakunnallisen näytteenoton ohjauksen ja kunnan valvontasuunnitelman toteutumisen arviointivälineet. Lisäksi valvontaohjelman tulisi sisältää kunnan valvontaviranomaisille ohjeet siitä kuin valvonnasta kertyvät tiedot raportoidaan lääninhallitukseen ja keskusvirastoihin. Valvontaohjelma voisi edellä mainittujen muuttujien lisäksi sisältää myös muita kunnan valvonnan järjestämisen ja ohjaamisen kannalta tarkoituksenmukaisia osioita, kuten ohjeita varautumisesta erityistilanteisiin, viestinnän suunnitteluun ja voimavarojen arviointiin sekä esityksiä valtion tai kuntien toimeenpanemiksi tarkoitetuista markkinavalvontaprojekteista. Valvontaohjelmaan sisällytettävien valvontaprojektien ei tarvitsisi aina kattaa koko valtakuntaa, vaan projekti voitaisiin kohdistaa vain osaan kunnista.

5 §. Kunnan valvontasuunnitelman vähimmäisisältö. Pykälän mukaan kunnan valvontasuunnitelman tulisi vähintään sisältää tarkastusten määrittelyn, valvontakohteiden tarkastustiheyden, kunnan toimesta tapahtuvan näytteenoton sekä suunnitelman toteutumisen arvioinnin. Kunnan valvontasuunnitelman tulisi siis vähintään sisältää vain ne säännölliset tarkastukset ja näytteenotot, joiden määrän valvontaviranomainen voi etukäteen riittävän tarkasti määrittellä. Valtion ohjauksen kohdentumisen kannalta on tärkeää, että valtakunnallisen ohjelman ja kunnan suunnitelman perussisältö olisi yhdenmukainen. Myös ympäristöterveydenhuollon säännöllisen valvonnan yhdenmukaisten riskinarvi-

ointien, tarvittavien toimenpiteiden määrittelyyn, yhtenäisen tarkastustiheyden sekä seurantajärjestelmien kannalta edellä mainitun suunnitelman ja valvontaohjelman samankaltaisella perussisällöllä on tärkeä merkitys. Edellisestä johtuen kunnan valvontasuunnitelman vähimmäissisältö olisi varsin yhdenmukainen valtakunnallisen valvontaohjelman vähimmäissisällön kanssa. Edellä mainitun vähimmäissisällön lisäksi kunnan valvontasuunnitelma voisi sisältää myös muita asiakokonaisuuksia. Tällaisia voisivat olla muun muassa luettelo valvontakohteista tai valvontakohdetyypeistä, ohjeet epidemioiden selvittämisestä, viestintäohjeet, resurssien arviointi, valvontaprojektit ja koulutussuunnitelma.

6 §. Tarkastuksen määrittely. Valtakunnallisessa valvontaohjelmassa tulisi yleisellä tasolla määritellä erilaiset tarkastukset ja niiden sisältö. Määriteltäviä tarkastuksia voisivat esimerkiksi elintarvikehuoneistojen osalta olla omavalvonnan tarkastus ja elintarvikehygieeninen tarkastus. Terveysturvallisuuden muiden kohteiden (koulut, parturit, uimahallit, kuntosalit jne.) osalta voitaisiin määritellä niiden terveydellisten olojen valvomiseksi tarvittavat tarkastukset. Tuoteturvallisuuslain mukaisten kohteiden osalta taas kohteiden turvallisuuden tarkastusten määrittely olisi tarkoituksenmukaista. Jos valvontaohjelmassa esitetään kuntien toimeenpantavaksi tarkoitettuja tarkastuksia, niiden sisältö tulisi määritellä valvontaohjelmassa.

Kunnan valvontasuunnitelman mukaisessa tarkastusten määrittelyssä tulisi ensisijaisesti ottaa huomioon mitä valtakunnallisessa valvontaohjelmassa on kyseisen valvontakohteen tarkastukseen määritelty kuuluvaksi. Kunnan valvontasuunnitelman mukaisessa tarkastusten määrittelyssä tulisi lisäksi käydä ilmi, minkä ympäristöterveydenhuoltoon liittyvän lain mukaisia toimenpiteitä ja mitä toimenpiteitä kyseiset tarkastukset sisältävät. Tarkastusten sisältö (tarkastuslista) tulisi olla osa kunnan ympäristöterveydenhuollon laatujärjestelmää.

Yhdessä tarkastuksessa esimerkiksi ravintolaan voi olla tarpeen ottaa huomioon tupakkalain (asiakkaiden altistuminen tupakansavulle), terveydensuojelulain (keittiön ja tarjoilutilojen hygieniat) ja elintarvikelain (tarjoiltavien tuotteiden laatu) mukaiset säännökset. Tarkastuksen määrittely olisi tärkeää sekä valvontaviranomaisten että toiminnanharjoittajan näkökulmasta. Määritellyt tarkastukset (esimerkiksi uimahallin valvontasuunnitelman mukaisen tarkastuksen tarkistuslista) edesauttaisi valvontaviranomaista otta-
maan tarkastuksessa huomioon kaikki oleelliset kävijöiden terveyteen ja turvallisuuteen vaikuttavat tekijät. Toisaalta toiminnanharjoittaja olisi tietoinen tulevan tarkastuksen sisällöstä ja osaisi jo etukäteen valmistautua siihen. Näin tarkastuksista saataisiin interaktiivinen ja tehokas tapahtuma, josta olisi aikaisempaa enemmän hyötyä sekä valvontaviranomaisille että toiminnanharjoittajille.

Erityisen tärkeää erilaisten tarkastusten määrittely on silloin, kun valvontaviranomainen perii tarkastuksestaan toiminnan harjoittajalta maksun. Kunnan suunnitelmaan sisällytettävässä tarkastusten määrittelyssä tulisi ottaa huomioon valtakunnallisen valvontaohjelman ohjeistus eri kohdetyyppinen tarkastukseen kuuluvista toimenpiteistä. Kunnan suunnitelmassa tarkastusten määritelmät tulisivat olemaan täsmällisempiä kuin valtakunnallisessa valvontaohjelmassa.

Tarkastuksessa tehtävien toimenpiteiden lisäksi sekä valtakunnallisessa valvontaohjelmassa että kunnan valvontasuunnitelmassa tulisi arvioida kohdetyyppien ja kohteiden

tarkastuksiin keskimäärin tarvittavia aikoja. Tarkastuksiin tarvittavien aikojen määrittämisellä on tärkeä merkitys arvioitaessa ympäristöterveydenhuollon valvonnan resurssitarvetta ja laadittaessa talousarviota.

7 § Valvontakohdetyypin riskiluokitus ja tarkastustiheys. Pykälän mukaan valvontakohdetyypien riskiluokka tulisi arvioida niiden aiheuttaman riskin perusteella. Arvioinnissa otettaisiin huomioon lähinnä arvioitavassa kohteessa harjoitettavan toiminnan luonne ja laajuus. Ympäristöterveydenhuoltoon liittyvässä lainsäädännössä säädetään valvontaviranomaisen toimesta säännöllisesti valvottavaksi useita erityyppisiä valvontakohteita. Yksi tällainen valvontakohdetyyppi voisi olla esimerkiksi terveydensuojelulain mukainen elintarvikemyymälä. Myymälät voitaisiin jakaa esimerkiksi herkästi pilaantuvia pakkaamattomia elintarvikkeita myyviksi ja vain pakattuja elintarvikkeita myyviksi myymälöiksi. Elintarvikemyymälöiden jako voitaisiin myös tehdä pelkästään myymälöiden koon perustella esimerkiksi kolmeen luokkaan. Muiden ympäristöterveydenhuollon lakien mukaisia kohdetyyppejä voisivat olla esimerkiksi lihavalmistelaitokset, meijerit, koulut, vettä toimittavat laitokset, kemikaalien vähittäismyyntipaikat ja maahan tuojien varastot jne.

Arvioitaessa kohdetyypin liittyvän toiminnan luonnetta huomioon tulisi esimerkiksi elintarvikehuoneistojen osalta ottaa muun muassa se, käsitelläänkö puheena olevassa kohdetyypissä pakkaamattomia herkästi pilaantuvia elintarvikkeita ja jos käsitellään, kuinka monia eri herkästi pilaantuvia tuotteita (kana, punainen liha, kala) samassa kohdetyypissä käsitellään. Toiminnan laajuutta arvioitaessa tulisi huomioon ottaa kohdetyypissä tai sen (esimerkiksi elintarvikemyymälät) tuotteille mahdollisesti altistuvien kuluttajien määrä.

Valvontakohdetyypien riskiluokitus sisältyisi ensisijaisesti vain valtakunnalliseen valvontaohjelmaan. Valvontakohdetyypien riskiluokitus on mahdollista ja tarkoituksenmukaista tehdä keskitetysti ympäristöterveydenhuollon keskusvirastoissa.

Valtakunnallisessa valvontaohjelmassa tulisi siis valtakunnallisesti arvioida erilaisten kohdetyypien riskiluokat ja tämä luokituksen perustella antaa kunnille suositus eri kohdetyypien tarkastustiheydestä. Riskiluokan perusteella arvioitava valvontakohdetyypin tarkastustiheys tulisi määritellä väljästi (esim. 1-3 tarkastusta/vuosi), sillä tarkastustyypin sisällä eri valvontakohteiden tarkastustarve voi olla hyvinkin erilainen kyseisen kohteen omavalvonnan tasosta, hygieniasta, henkilökunnan asiantuntemuksesta ja laitteiden kunnosta riippuen. Jos jonkin valvontakohdetyypin toiminnan valvonta ei edellyttäisi säännöllistä tarkastusta, valvontakohdetyypin tarkastustiheyttä ei tarvitsisi määrittää. Kunnan valvontasuunnitelmassa keskityttäisiin siten arviomaan yksittäisen valvontakohteen paikalliset riskit ja tarvittava tarkastustiheys ottaen kuitenkin huomioon keskusvirastojen arvioimat yksittäisen kohteen sisältämän kohdetyypin yleiset riskit kuluttajien terveydelle.

8 §. Valvontakohteen tarkastustiheys. Pykälän mukaan yksittäisen, johonkin kohdetyypin kuuluvan, valvontakohteen tarkastustiheyden määrittelyssä tulisi ottaa huomioon asianomaisen keskusviraston tekemän kohdetyypin riskiluokituksen lisäksi ainakin kohteen omavalvonnan taso, henkilökunnan asiantuntemus ja koulutus sekä kohteen tilojen ja laitteiden hygienia, tarkoituksenmukaisuus sekä yleinen kunto.

Yksittäisen kohteen tarkastustiheyden arviointi ja määrittely voisivat sisältyä vain kunnan valvontasuunnitelmaan. Edellä mainittujen keskusvirastojen tulisi kuitenkin antaa kunnille ohjeet myös yksittäisen kohteen tarkastustiheyden arvioinnista. Ohjeet voitaisiin antaa valtakunnallisessa valvontaohjelmassa tai erillisellä kuntia ohjaavalla ohjekirjeellä.

Kunnan päätettäväksi jäisi laatiiko se valvontasuunnitelman siten, että se sisällyttää siihen yksittäisten valvontakohteiden arvioinnin ja arvioinnin mukaisen listauksen kohteista ja niissä tehtävistä tarkastuksista seuraavana kalenterivuotena. Suurissa kaupungeissa, joissa kohteita on paljon voisi olla tarkoituksenmukaista, että kunnan valvontasuunnitelma sisältäisi vain luettelon valvontakohdetyypeistä ja niissä tehtävien tarkastusten määristä valtakunnan valvontaohjelman mukaisesti. Tällöin kunnan ympäristöterveydenhuollosta vastaava yksikkö tekisi lopulliset päätökset yksittäisessä kohteessa tehtävien tarkastusten määrästä perustaen päätöksensä keskusvirastojen antamiin ohjeisiin

9 §. Näytteenotto. Pykälän mukaan kunnan valvontasuunnitelman tulisi sisältää vähintään ympäristöterveydenhuoltoon liittyvän lainsäädännön edellyttämä valvontaviranomaisen suorittama tai niiden teettämä näytteenotto.

Kunnan valvontasuunnitelman tulisi sisältää lainsäädännössä kunnan valvontaviranomaiselle säädetty säännöllinen näytteenotto. Tällä tarkoitettaisiin näytteenottoa, joka voidaan ennakolta suunnitella otettavaksi erilaisista valvontakohteista tai tuotteista. Tällaisia näytteenottoja ovat muun muassa näytteenotto elintarvikehuoneistosta tai hygienialain mukaisesta laitoksesta niiden omavalvonnan toimivuuden valvomiseksi sekä näytteenotto talous- ja uimaveden laadun valvomiseksi. Kunnan valvontasuunnitelmasa tulisi lisäksi mainita edellä mainitut näytteet analysoiva laboratorio(t) tai ainakin laboratorion valinnalle asetettava kriteerit. Kunnan valvontasuunnitelmassa tulisi mahdollisuuksien mukaan ottaa huomioon myös keskusvirastojen valtakunnallisessa valvontaohjelmassa kuntien toimeenpantavaksi esittämät näytteenottoprojektit, joista aiheutuvat kustannukset jäisivät valtion maksettavaksi.

Valtakunnallisen valvontaohjelman sisältöä koskevan 4 §:n tarkoittaman valtakunnallisen valvontaohjelman tulisi sisältää myös suunnitelma keskusvirastoille ja aluehallinnolle kuuluvasta näytteenotosta. Valtakunnallinen valvontaohjelman tulisi sisältää ohjeita kunnan suunnitelmaan sisällytettävästä näytteenotosta yleensä sekä tiedot valtakunnallisista vuosittain vaihtuvista näytteenottoprojekteista, jotka kunnan valvontaviranomainen toimeenpanisi keskusvirastojen ohjauksessa.

Näytteenotolla tässä yhteydessä tarkoitettaisiin näytteenottoa esim. elintarvikkeista, talous- ja uimavedestä tai asunnoista. Myös erilaisten tuotteiden, kuten kemikaalipakkausten ja kulutustavaroiden noutaminen vähittäismyynnistä, maahantuojalta tai valmistuspaikoista tarkastusta tai testausta varten katsottaisiin näytteenotoksi.

10 §. Kunnan valvontasuunnitelman toteutumisen arviointi. Pykälän mukaan kunnan tulisi arvioida valvontasuunnitelman toteutuminen vuosittain. Kunnan valvontasuunnitelma tulisi arvioida ainakin seuraavien tekijöiden osalta: tarkastusten määrä valvontakohdetyypeittäin, tarkastusten kattavuus, näytteiden määrä valvontakohdetyypeittäin sekä valvonnasta saadut tulot. Vuosittainen suunnitelman toteutumisen arviointi olisi tärkeä osa seuraavan vuoden suunnitelman tekoa. Edellisen suunnitelmakauden toteu-

tuminen antaa hyvän pohjan uuden suunnitelman mukaisen valvonnan kohdentamiselle ja resursoinnille.

Lisäksi kunnan tulisi toimittaa hyväksytyt, seuraavan vuoden valvontasuunnitelma lääninhallitukselle kunkin kalenterivuoden loppuun mennessä. Kunnan valvontasuunnitelman toteutumisen arvioinnin tulokset tulisi toimittaa lääninhallitukselle siten, kuin toimittaminen valtakunnallisessa valvontaohjelmassa vuosittain ohjeistettaisiin. Valtakunnallisessa valvontaohjelmassa keskusvirastot voisivat valita ja ilmoittaa kunnille vuosittain sen/ne ympäristöterveydenhuollon osa-alueet, joista valvontasuunnitelman toteutumisen arvioinnin tulokset toimitetaan lääninhallitukseen ja sitä kautta myös keskusvirastoihin. Valvontaohjelmassa keskusvirastot voisivat määritellä myös aikataulun tulosten toimittamiselle.

11 §. Voimaantulo. Asetus tulisi voimaan 1 päivänä tammikuuta 2005.

13 ASIAN VALMISTELU

Asia on valmisteltu sosiaali- ja terveysministeriön 1.8.2002 asettamassa työryhmässä. Asetusehdotuksen valmistellut työryhmä kokoontui 11 kertaa. Asetusehdotuksesta on pyydetty lausunnot